

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

**MANTAS TĪŠA IZNĪCINĀŠANA UN BOJĀŠANA KRIMINĀLLIKUMA
185.PANTA IZPRATNĒ**

BAKALaura DARBS

Autors: **Kristaps Daniels Kalve**

Studenta apliecības Nr.: kk16124

Darba vadītājs: profesore Valentija Liholaja

RĪGA 2021

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba tēma ir aktuāla krimināltiesībās, jo no tā, cik likumīga un pamatota būs mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas kvalifikācija, ir atkarīga KL mērķu sasniegšana.

Pētījuma mērķis ir, izpētot mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu, izvirzīt priekšlikumus tās tiesiskā regulējuma un praktiskās piemērošanas pilnveidei.

Pētījumā autors analizēja mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas KL 185.panta izpratnē sastāva īpatnības šī noziedzīga nodarījuma kvalifikācijā un šī noziedzīga nodarījuma norobežošanas kritērijus. Nobeigumā autors izvirzīja priekšlikumus mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas kvalifikācijas tiesiskā regulējuma un praktiskās piemērošanas pilnveidei.

Atslēgvārdi: Krimināllikums, mantas tīša iznīcināšana un bojāšana, noziedzīga nodarījuma sastāvs, noziedzīga nodarījuma kvalifikācija, norobežošanas kritēriji.

ANOTATION

The subject of the bachelor's work is ongoing in criminal law, because achieving the objectives of the Criminal Law depends on how legal and justified is the qualification of intentional destruction and damage of property.

The aim of the study is to put forward proposals for improving its legal framework and practical application by investigating deliberate destruction and damage of property.

In the study, the author analysed the special nature of the composition in the qualification of this criminal offence and the criteria for the demarcation of that criminal offence within the meaning of Section 185 of the Criminal Law. In conclusion, the author put forward proposals to improve the legal framework and practical application of the qualification for the intentional destruction and damage of property.

Keywords: Criminal law, intentional destruction and damage of property, criminal composition, criminal qualification, delimitation criteria.

SATURS

Ievads.....	5
1. Mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas vispārīgs raksturojums.....	8
1.1. Mantas tīša iznīcināšana un bojāšana kā noziedzīgs nodarījums.....	8
1.2. Mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas kodifikācijas attīstība.....	10
2. Mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas Krimināllikuma 185.panta izpratnē sastāvs.....	14
2.1. Mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas objektīvo pazīmju kopums.....	14
2.2. Mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas subjektīvo pazīmju kopums.....	20
2.3. Mantas tīša iznīcināšana un bojāšana ES dalībvalstu krimināltiesībās.....	24
3. Mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas Krimināllikuma 185.panta izpratnē kvalifikācijas problemātika.....	29
Kopsavilkums.....	36
Izmantotā literatūra un avoti.....	38

IEVADS

Ikviens tiesības uz īpašumu noteiktas Latvijas Republikas Satversmes 105.pantā.¹ Ja noziedzīga nodarījuma rezultātā tiek pārkāptas cilvēka tiesības uz īpašumu, personu, kura šīs tiesības ir pārkāpusi, sauc pie kriminālatbildības saskaņā ar Krimināllikuma² (turpmāk – KL) XVIII nodaļā “Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu” ietvertajiem 175.-188.pantiem.

Viens no noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu ir mantas tīša iznīcināšana un bojāšana, atbildība par ko paredzēta KL 185.pantā. Mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas kvalifikācijas jautājumiem tiek veltīti krimināltiesību zinātnieku darbi, Latvijas Republikas Augstākās tiesas prakses apkopojumi un judikatūra.

Piemēram, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta tiesas prakses apkopojumā „Tiesu prakse krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu”³ tika norādīts, ka šo noziedzīgo nodarījumu sastāvu veido nevis bojātās vai iznīcinātās mantas atjaunošanas izdevumi, bet bojātās vai iznīcinātās mantas vērtība. Nodoma veida pareizai konstatēšanai var būt nozīme, norobežojot KL 185. un 186.pantā paredzēto mantas iznīcināšanu un bojāšanu, turklāt tiešs nodoms liecina par lielāku kaitīguma pakāpi. Šajā apkopojumā arī pievērsta uzmanība mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas kvalificētā sastāva pazīmēm. Piemēram, vainīgā psihiskā attieksme pret cilvēka nāvi un citām smagām sekām, kas izpaužas kā kaitējums personas (personu) veselībai, var izpausties tikai kā neuzmanība.

Saskaņā ar Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Informācijas centra Kriminālās statistikas datiem⁴ 2020.gadā valstī kopumā tika reģistrēti 21707 noziedzīgi nodarījumi, par kuriem atbildība paredzēta KL XVIII nodaļas pantos, no tiem tika reģistrēti 3891 noziedzīgi nodarījumi, par kuriem atbildība paredzēta KL 185.pantā, kas sastādīja 17,93% no reģistrētiem noziedzīgiem nodarījumiem, par kuriem atbildība paredzēta KL XVIII nodaļas pantos. 2011.gadā noziedzīgi nodarījumi, par kuriem atbildība paredzēta KL 185.pantā, attiecīgi sastādīja 10,03%. Savukārt 2011.gadā mantas tīša iznīcināšana un bojāšana sastādīja 6,92% no visiem noziedzīgajiem nodarījumiem, bet 2020.gadā – 10,04%. Analizējot statistikas datus, var redzēt, ka laika posmā no 2011.gada līdz 2020.gadam palielinājās pētāmā noziedzīga nodarījuma īparsvars gan noziedzīgu nodarījumu pēc KL XVIII nodaļas skaitā,

¹ Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [04.10.2018. red.]

² Krimināllikums: LV likums. Pieņemts 17.06.1998. [06.07.2021. red.]

³ Liholaja V. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta „Tiesu prakse krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu”. Rīga, 2014. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Mantas%20iznicinasana.doc [aplūkots 02.10.2021.]

⁴ Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Informācijas centra Kriminālā statistika. Pieejams: <https://www.ic.iem.gov.lv/lv/kriminala-statistika> [aplūkots 02.10.2021.]

gan visu reģistrētu noziedzīgu nodarījumu skaitā.

Bakalaura darba tēma ir aktuāla gan teorijas jomā, gan praksē. No tā, cik likumīga, taisnīga un pamatota būs mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas kvalifikācija, lielā mērā ir atkarīga KL mērķu sasniegšana, un proti, noteikt kriminālatbildību par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, aizsargāt sabiedrības drošību.

Bakalaura darba **mērķis** ir, izpētot mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu, izvirzīt priekšlikumus tās tiesiskā regulējuma un praktiskās piemērošanas pilnveidei.

Pētījuma **objekts** – krimināltiesiskās attiecības, kas rodas, ja persona izdara mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu.

Pētījuma **priekšmets** – kriminālatbildības par mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu tiesiskais regulējums un tā piemērošana praksē.

Bakalaura darba **uzdevumi**:

1. Raksturot mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu kā noziedzīgu nodarījumu;
2. Analizēt mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas Krimināllikuma 185.panta izpratnē sastāvu;
3. Izpētīt mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas Krimināllikuma 185.panta izpratnē kvalifikācijas problemātiku;
4. Izdarīt secinājumus un izvirzīt priekšlikumus mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas kvalifikācijas tiesiskā regulējuma un praktiskās piemērošanas pilnveidei.

Pētījuma **jautājumi**:

1. Kādas ir mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas Krimināllikuma 185.panta izpratnē objektīvās un subjektīvās puses īpatnības šī noziedzīga nodarījuma kvalifikācijā?
2. Kādi ir mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas Krimināllikuma 185.panta izpratnē norobežošanas kritēriji?

Darbā tika pielietotas pētnieciskās un tiesību normu interpretācijas metodes.

Kā pētnieciskās metodes darba autors izmantoja: analītisko, deskriptīvo, vēsturisko, deduktīvo, induktīvo, statistikas, salīdzināmo un loģiski konstruktīvo metodi. Ar analītiskās metodes palīdzību darba izstrādes gaitā tiek pētīta mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas jēdziena saturiskā izpratne un kriminālatbildības par mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu tiesiskā regulējuma un tā piemērošanas praksē īpatnības un problēmas. Deskriptīvā pētnieciskā metode tika izmantota mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas būtības, problemātikas un tās risinājumu izklāstīšanā. Vēsturiskā pētniecības metode tika izmantota, pētot kriminālatbildības par mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu tiesību normu attīstību. Lai izdarītu secinājumus, kā arī izteiktu atsevišķus spriedumus par mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas kvalifikācijas tiesiskā regulējuma problēmām, autors izmantoja indukciju un

dedukciju. Statistikas metode deva iespēju novērot mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas dinamiku. Salīdzināmo metodi autors izmantoja, analizējot ES dalībvalstu noteikumus par par mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu. Loģiski konstruktīvā pētniecības metodi tika izmantota autora secinājumu un priekšlikumu formulēšanai.

Darbā tika pielietotas šādas tiesību normu interpretācijas metodes: gramatiskā, sistēmiskā, vēsturiskā, teleoloģiskā. Gramatiskā interpretācijas metode tika pielietota mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas tiesiskā regulējuma lingvistiskās būtības un idejiskās nozīmes izzināšanai, valodnieciskās tiesību normu jēgas noskaidrošanai. Sistēmiskā interpretācijas metode tika izmantota KL 185.panta būtības un jēgas izzināšanai, mijiedarbojoties ar citām KL tiesību normām, tiesību sistēmas ietvaros. Vēsturisko metodi pielieto, lai izpētītu vēsturiskos apstākļus, kas bija pamatā tiesību normu par mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu grozījumu attīstībai. Teleoloģiskā metode tiks pielietota, lai noskaidrotu mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas tiesiskā regulējuma mērķus un normu jēgu.

Bakalaura darbā **izmantoti** tiesību avoti, speciālā zinātniskā literatūra par darba tēmu, interneta resursi un tiesu prakse.

Bakalaura darbs **satur** ievadu, trīs nodaļas un secinājumus. Pirmajā nodaļā autors sniedza mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas kā noziedzīga nodarījuma vispārīgu raksturojumu un izskatīja tās kodifikācijas attīstību. Otrajā daļā tiek analizēts mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas Krimināllikuma 185.panta izpratnē sastāvs - objektīvo un subjektīvo pazīmju kopums, veikts ieskats atbildības par mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu regulējumā ES dalībvalstu krimināltiesībās. Trešajā daļā autors izpētīja mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas Krimināllikuma 185.panta izpratnē kvalifikācijas problemātiku. Darba beigās tiek izdarīti secinājumi un izvirzīti priekšlikumi atbildības par mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas tiesiskā regulējuma un praktiskās piemērošanas pilnveidei.

1. MANTAS TĪŠAS IZNĪCINĀŠANAS UN BOJĀŠANAS VISPĀRĪGS RAKSTUROJUMS

Šajā nodaļā autors raksturo mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu kā noziedzīgu nodarījumu un analizēs mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas kodifikācijas attīstību, lai labāk saprastu mūsdienu KL tiesību normas par šo noziedzīgu nodarījumu.

1.1. Mantas tīša iznīcināšana un bojāšana kā noziedzīgs nodarījums

Tradicionālie īpašuma noziegumi, izmantojot itāļu kriminologa R. Garofalo terminoloģiju, tiek klasificēti kā “*mala in se*” (“ļaunums pēc savas dabas”). Šie nodarījumi tiek atzītas par noziedzīgiem jebkurā sabiedrībā, jebkurā vēsturiskajā posmā neatkarīgi no sociāli ekonomiskajiem un politiskajiem apstākļiem.⁵

Ja noziedzīga nodarījuma rezultātā tiek pārkāptas cilvēka tiesības uz īpašumu, personu, kura šīs tiesības ir pārkāpusi, sauc pie kriminālatbildības saskaņā ar KL XVIII nodaļā “Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu” ietvertajiem 175.-188.pantiem.

Noziedzīgus nodarījumus pret īpašumu var sadalīt divās grupās: mantkārīgie nodarījumi un nemantkārīgie nodarījumi.⁶ KL 175.-184.pantos paredzēta kriminālatbildība par mantkārīgo noziedzīgu nodarījumu pret īpašumu izdarīšanu, t.i. zādzība, laupīšana, krāpšana, piesavināšanās, elektroenerģijas, siltumenerģijas un gāzes patvaļīga patērēšana, elektronisko sakaru pakalpojumu patvaļīga izmantošana, nelikumīgas darbības ar patērētās elektroenerģijas, siltumenerģijas un gāzes komercuzskaiti, izspiešana; KL 185.-188.pantā – par noziedzīgu nodarījumu pret īpašumu, kas nesatur mantkārīgu motīvu, izdarīšanu, t.i. mantas, elektrotīkla, publiskā elektronisko sakaru tīkla, siltumtīkla, gāzes, naftas un naftas produktu vada iznīcināšana un bojāšana. Atšķirībā no mantkārīgajiem noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu nemantkārīgie noziedzīgie nodarījumi pret īpašumu var izdarīt gan ar nodomu (tīši), gan aiz neuzmanības. Svešas mantas tīša iznīcināšana vai bojāšana nozīmē, ka, atbilstoši KL 9.panta otrajai un trešajai daļai, vainīgais apzinās savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu, paredz nodarījuma kaitīgās sekas un vēlas to iestāšanos (tiešs nodoms) vai, kaut arī sekas nav vēlējies, tomēr apzināti pieļāvis to iestāšanos (netiešs nodoms).

Atkarībā no noziedzīgā nodarījuma kaitīguma smaguma pakāpes krimināltiesību teorijā izšķir trīs noziedzīgo nodarījumu sastāvu veidus: pamatsastāvu (vienkāršu sastāvu), sastāvu ar nodarījumu pastiprinošiem apstākļiem (kvalificēts, īpaši kvalificēts sastāvs) un sastāvu ar

⁵ Walsh A., Hemmens C. Introduction to Criminology. A Text/reader. Los Angeles: Sage, 2006, p.76.

⁶ Mežulis D. Krimināltiesības shēmās. Sevišķā daļa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 123.lpp.

nodarījumu mīkstinošiem apstākļiem (privileģēts sastāvs). Noziedzīga nodarījuma sastāvi ar nodarījumu pastiprinošiem apstākļiem satur pazīmes, kas raksturo konkrētā nodarījuma kaitīguma smagāku pakāpi salīdzinājumā ar pamatsastāvu.⁷ Pamatsastāvs izsaka konkrēta noziedzīgā nodarījuma būtību, un pamatsastāvu raksturojošie apstākļi ir vienmēr, kad izdarīts attiecīgais noziedzīgais nodarījums. Saskaņā ar KL 185.panta pirmo daļu svešas mantas tīšas iznīcināšanas vai bojāšanas pamatsastāvs ir mazāk smags noziegums (soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem), saskaņā ar KL 185.panta otro daļu mantas tīšas iznīcināšanas vai bojāšanas kvalificēts sastāvs - sevišķi smags noziegums (soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz desmit gadiem). Svešas mantas tīšas iznīcināšanas vai bojāšanas kvalificēts sastāvs paredz speciālo veidu - svešas mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu, ja tā izdarīta ar dedzināšanu vai citādā vispārbīstamā veidā, un speciālās sekas - tā izdarīta lielā apmērā, tās rezultātā vainīgā neuzmanības dēļ iestājusies cilvēka nāve vai izraisītas citas smagas sekas.⁸

Profesors Uldis Krastiņš atzīmē, ka „ievērojot apdraudējuma objektu, noluku vai citus īpašus apstākļus, atsevišķi noziedzīgi mantas iznīcināšanas vai bojāšanas gadījumi ka patstāvīgi noziedzīgi nodarījumi ir paredzēti arī citās KL Sevišķās daļas normās, piemēram, terorisms (KL 88.pants), kaitniecība (KL 89.pants), satiksmes ceļu un dzelzceļa, ūdens vai gaisa transportlīdzekļu bojāšana (KL 258.pants), kultūras pieminekļu iznīcināšana un bojāšana (KL 229.panta otrā daļa), dokumenta, zīmoga un spiedoga iznīcināšana vai bojāšana (KL 274.pants), KL 187.pantā paredzētais nodarījums. Ja mantu tīši iznīcinājusi vai bojājusi valsts amatpersona vai uzņēmuma (uzņēmējsabiedrības) atbildīgs darbinieks, nodarījums jākvalificē attiecīgi saskaņā ar KL 318. vai 196.pantu, ja so personu amata vai dienesta pienākumos ietilpa šis mantas saglabāšanas pienākums un iestājušās kaitīgās sekas vērtējamās šo pantu nozīme”.⁹ Darba autors analizēs mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu KL 185.panta izpratnē.

Pie materiāliem noziedzīgu nodarījumu sastāviem pieskaitāmi tādi nodarījumu sastāvi, kuri satur ne tikai pazīmes, kas raksturo prettiesisko darbību vai bezdarbību, bet arī kaitīgās sekas.¹⁰ Professore Valentija Liholaja norāda, ka „KL 185.pantā ietvertais noziedzīgs

⁷ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 80.lpp.

⁸ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: SIA “Biznesa augstskola Turība”, 2006, 414.lpp.

⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (IX-XVII nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 74.lpp.

¹⁰ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A., 2008, 83.lpp.

nodarījums ir ar materiālu sastāvu, kam obligātās objektīvās puses pazīmes ir kaitīgās sekas un cēloņsakarība starp nodarījumu un tā rezultātā izraisītajām kaitīgajām sekām”.¹¹

Autors secina, ka mantas tīša iznīcināšana un bojāšana kā noziedzīgs nodarījums tiek raksturots ka nemantkarīgais noziedzīgs nodarījums pret īpašumu; svešas mantas tīša iznīcināšana vai bojāšana nozīmē, ka vainīgais apzinās savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu, paredz nodarījuma kaitīgās sekas un vēlas to iestāšanos (tiešs nodoms) vai, kaut arī sekas nav vēlējies, tomēr apzināti pieļāvis to iestāšanos (netiešs nodoms); svešas mantas tīšas iznīcināšanas vai bojāšanas pamatsastāvs ir mazāk smags noziegums, kvalificēts sastāvs - sevišķi smags noziegums; kvalificēts sastāvs paredz speciālo veidu - svešas mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu, ja tā izdarīta ar dedzināšanu vai citādā vispārbīstamā veidā, un speciālās sekas - tā izdarīta lielā apmērā, tās rezultātā vainīgā neuzmanības dēļ iestājusies cilvēka nāve vai izraisītas citas smagas sekas; KL 185.pantā ietvertais noziedzīgais nodarījums ir ar materiālu sastāvu.

1.2. Mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas kodifikācijas attīstība

1903.gada 22.marta Sodu likumus¹² Latvijā oficiāli ieviesa ar 1918.gada 6.decembra Latvijas Tautas Padomes izdoto likumu. 1903.gada Sodu likumi ar vēlāk izdarītajiem Saeimas grozījumiem bija spēkā līdz 1933.gada 1.augustam.¹³

Normas, kas paredzēja atbildību par mantas bojāšanu, bija ietvertas 1903.gada Sodu likumu 30.nodaļā „Mantas, satiksmes ceļu, brīdinājuma zīmju, robežzīmju un tamlīdzīgu zīmju vai citu priekšmetu bojāšana.” Šajā nodaļā tika apvienotas normas, kas paredzēja atbildību faktiski par dažāda juridiskā rakstura noziegumiem. Tā papildus atbildības noteikšanai par „tīšu bojāšanu” (547.pants) tajā bija ietvertas normas, kas paredzēja atbildību par vispārbīstamiem bojāšanas veidiem (dzelzceļa, tvaikoņa, jūras kuģa bojāšanas, bojāšanas aizdedzināšanas, sprādziena, applūdināšanas rezultātā u.c.). Tā pati nodaļa paredzēja atbildību par publisku pieminekļu, zinātnes vai mākslas priekšmetu (550.pants), baznīcas vai kristīgo lūgšanas nama (553.pants), svešu dokumentu un korespondences (552.pants) bojāšanu u.c.

¹¹ Liholaja V. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta „Tiesu prakse krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu”. Rīga, 2014. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Mantas%20iznicinasana.doc [aplūkots 02.10.2021.]

¹² 1903.gada 22.marta Sodu likumi. Tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā. 3.izdevums. Rīga: [b.i.], 1930.

¹³ Liholaja V., Bērziņa B., Mekons K., Rupeiks J., Zalužinska L. Pētījums „Krimināltiesības – attīstības tendences Eiropas un nacionālajās tiesībās, attiecības starp I un III pīlāru, ieviešanas metožu labākā prakse”. Rīga, 2009. Pieejams: http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/file/TM_Kriminalties_att_tendences_Eir_un_nac_tiesibas_att_starp_I-II_pilaru.doc [aplūkots 10.11.2021.]

Vairākos sastāvos, kas bija paredzēti 1903.gada Sodu likumu 30.nodaļā, tika ieviesta „mazsvarīguma” pazīme, kas būtiski samazināja atbildību par bojāšanu. Šajā gadījumā bojāšanas „mazsvarīgums” netika konstatēts kā noteikts naudas kritērijs, bet tika noteikts katrā konkrētā gadījumā atkarībā no konkrētajiem lietas apstākļiem.

Vēl viens 1903.gada likumu sastādītāju lēmums, kas izraisīja kritiku krimināltiesību literatūrā, bija lēmums aizstāt jēdzienus „iznīcināšana” un „bojāšana” ar jēdzienu „bojāšana”. Pēc Sodu likuma sastādītāju domām, t.sk. N.S. Taganceva, bojāšana un iznīcināšana ir tieši tāda paša rakstura un nozīmes darbības. Divu terminu ieviešana nosaukumā var radīt domu, ka ar likumu vēlas izveidot divus atsevišķus un atšķirīgus krimināltiesiskus jēdzienus.¹⁴

Uz 1903.gada Sodu likumu pamata, kā arī ņemot vērā Vācijas, Itālijas un citu valstu likumdošanas praksi un jaunākās tendences krimināltiesību teorijā, tika izstrādāts pirmais Latvijas brīvvalsts krimināllikums – 1933.gada Sodu likums, kas bija spēkā līdz 1940.gada 25.novembrim.¹⁵

Jau 1920./21.gadā tika sagatavots pirmais Sodu likuma projekts, kas pamatā bija atbilstoši tā laika valsts iekārtai un dzīves apstākļiem pārļauti 1903.gada Sodu likumi. Šo projektu 1922.gadā nodeva speciālai Tieslietu ministrijas komisijai, kuras uzdevums bija to pilnveidot, pēc iespējas saglabājot 1903.gada Sodu likumu konstrukciju un pamatprincipus. Šis projekts tika vairākkārt iesniegts Saeimai un atgriezts atpakaļ komisijai atkārtotai caurlūkošanai, līdz 1933.gada 24.aprīlī Ministru kabinets to izdeva Satversmes 81.panta kārtībā, vienlaicīgi izdodot arī Saeimas speciālu likumu, kas paredzēja, ka Sodu likums stājas spēkā 1933.gada 1.augustā.¹⁶

Normas, kas paredzēja atbildību par mantas bojāšanu, bija ietvertas 1933.gada Sodu likuma¹⁷ 34.nodaļā „Mantas, satiksmes ceļu, brīdinājuma zīmju, robežzīmju un tamlīdzīgu zīmju vai priekšmetu bojāšana.”

Šajā nodaļā jaunais kodekss, ieturoties pie 1903.g. Sodu likumu sistēmas, runā par lietu bojāšanu vispār, kas notiek novedot tās, kaut arī bez mantkārīgām tieksmēm, tādā stāvoklī, kurā tās vairs nevar bez izlabošanas noderēt savam uzdevumam, un par mantas bojāšanu sevišķi visbīstamā kārtā, ar ko jāsaprot elementāro spēku palaišana, kuri strauji pieaug un

¹⁴ Черноусова А.В. Уголовная ответственность за уничтожение или повреждение имущества по Уголовному уложению 1903 г. Вестник Томского государственного университета, 2015, № 401, с. 249–253.

¹⁵ Liholaja V., Bērziņa B., Mekons K., Rupeiks J., Zalužinska L. Pētījums „Krimināltiesības – attīstības tendences Eiropas un nacionālajās tiesībās, attiecības starp I un III pīlāru, ieviešanas metožu labākā prakse”. Rīga, 2009. Pieejams: http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/file/TM_Kriminalties_att_tendences_Eir_un_nac_tiesibas_att_starp_I-II_pilaru.doc [aplūkots 10.11.2021.]

¹⁶ Mincs P. Krimināltiesību kurss. Vispārīgā daļa. Ar U.Krastiņa komentāriem. Rīga: TNA, 2005., 65.-66.lpp.

¹⁷ Sodu likums. Ar pārgrozījumiem un papildinājumiem līdz 1940.g. 17.jūnijam. Rīga: Tieslietu ģenerāldirekcija, 1942.

izlaužas no tā vadības, kas tos iekustinājis, pielīdzinot šiem gadījumiem tādu mākslīgo satiksmes līdzekļu drošības traucēšanu, kuru mehāniskā konstrukcija ir sarežģīta un kuriem ir milzīgs kustības ātrums.

Sodu likuma 521.pantu, kas satur bojāšanas jēdziena pamata formulējumu, jaunais kodekss izteicis pēc 1903.g. Sodu likumu parauga. Lidz ar to panta 1.punktā bojāšanai šaurākā nozīmē pielīdzināta lietas izņemšana no cita likumības valdīšanas ar nolūku nodarīt tās valdītājam kaitējumu. Uz kaitējuma nodarīšanu valdītājam norādīts uz tā pamata, ka nemotivētu izņemšanu no cita valdīšanas arvien aptver huligānisma jēdziens.

Atsevišķi minēt par valdīšanas likumību vajadzīgs tamdēļ, lai neapgrūtinātu iespēju dabūt lietu atpakaļ no nelikumīgas valdīšanas.

Par apdraudējuma priekšmetu uzskatāms nevis materiālais priekšmets kā lieta, kuru iznīcina vai bojā, bet gan materiālais priekšmets kā manta, jo mantu var samazināt arī bez lietas bojāšanas.

Jaunais kodekss neatzina par vajadzīgu sevišķi minēt par mantiskās vērtības iznīcināšanu un ir paturējis vienīgi terminu „bojāšana” atzīstot, ka pēdējais jau aptver jebkuru objekta izpostīšanu vai iznīcināšanu.¹⁸

1961.gada 6.janvārī Latvijas PSR Augstākās Padomes piektā sasaukuma piektā sesija apstiprināja Latvijas PSR kriminālkodeksu un noteica tā spēkā stāšanos 1961.gada 1.aprīlī. Latvijas PSR kriminālkodeksu ar 1991.gada 29.augusta Latvijas Republikas Augstākās Padomes lēmumu sāka uzskatīt par Latvijas kriminālkodeksu. Savu spēku tas zaudēja 1999.gada 1.aprīlī.¹⁹

Latvijas kriminālkodeksa²⁰ 8.pants nosaka, ka noziegums atzīstams par izdarītu ar nodomu (tīši), ja persona, kas to izdarījusi, ir apzinājusies savas darbības vai bezdarbības sabiedriski bīstamo raksturu, paredzējusi tās sabiedriski bīstamās sekas un vēlējusies tās vai apzināti pieļāvusi šo seku iestāšanos.

Latvijas kriminālkodeksa atbildība par mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu tika ietverta nodaļā „Noziegumi pret īpašumu” kopa ar zādzību, laupīšanu u.c.

Latvijas kriminālkodeksa sākotnējā redakcija 146.pantā paredzēja atbildību par pilsoņu personiskās mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu, kas cietušajam nodarījusi ievērojamus

¹⁸ 1933.gada 24.aprīļa Sodu likums: ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem /sast. Pauls Mincis, Herberts Ehlerss, Pēteris Jakobi, Jānis Lauva. Neoficiāls izdevums. Rīga : [b. i.], 1934, 161.lpp.

¹⁹ Liholaja V., Bērziņa B., Mekons K., Rupeiks J., Zalužinska L. Pētījums „Krimināltiesības – attīstības tendences Eiropas un nacionālajās tiesībās, attiecības starp I un III pīlāru, ieviešanas metožu labākā prakse”. Rīga, 2009. Pieejams: http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/file/TM_Kriminalties_att_tendences_Eir_un_nac_tiesibas_att_starp_I_II_pilaru.doc [aplūkots 10.11.2021.]

²⁰ Latvijas kriminālkodekss: LV likums. Pieņemts: 06.01.1961. [30.04.1998. red.] Zaudējis spēku 01.04.1999.

zaudējumus. Panta otrā daļa paredzēja atbildību par pilsoņu personiskās mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu, kura izdarīta ar dedzināšanu vai citādā vispār bīstamā veidā vai kuras rezultātā gājuši bojā cilvēki, vai bijušas citas smagas sekas.

Latvijas kriminālkodeksa pēdējā redakcija 146.pantā paredzēja atbildību par svešas mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu. Panta otrā daļa paredzēja atbildību par svešas mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu, kura izdarīta ar dedzināšanu vai citādā vispārbīstamā veidā vai kuras rezultātā gājuši bojā cilvēki, vai kura nodarījusi lielus materiālus zaudējumus vai izraisījusi citas smagas sekas.

Var secināt, ka mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas kodifikācijas attīstības gaitā šis noziedzīgs nodarījums 1903.gada Sodu likumu un 1933.gada Sodu likuma tika ietverts atsevišķās nodaļās kopā ar satiksmes ceļu, brīdinājuma zīmju, robežzīmju un tamlīdzīgu zīmju vai priekšmetu bojāšanu, bet Latvijas kriminālkodeksa – nodaļā „Noziegumi pret īpašumu” kopa ar zādzību, laupīšanu u.c. Pēdēja kodifikācija ir līdzīga mūsdienu KL, kurā mantas tīša iznīcināšana un bojāšana ietverta nodaļā “Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu”. 1903.gada Sodu likumos un 1933.gada Sodu likuma tika apvienotas normas, kas paredzēja atbildību faktiski par dažāda juridiskā rakstura noziegumiem.

1903.gada Sodu likumi un 1933.gada Sodu likums aizstāja jēdzienus „iznīcināšana” un „bojāšana” ar jēdzienu „bojāšana”. Savukārt Latvijas kriminālkodekss jau lietoja abus jēdzienus, kas arī ir līdzīgs mūsdienu KL.

2. MANTAS TĪŠAS IZNĪCINĀŠANAS UN BOJĀŠANAS KRIMINĀLLIKUMA 185.PANTA IZPRATNĒ SASTĀVS

Šajā nodaļā autors analizēs mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas Krimināllikuma 185.panta izpratnē sastāvu - objektīvo un subjektīvo pazīmju kopumu, kā arī sniegs mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas ES dalībvalstu krimināltiesībās salīdzināmo analīzi.

Profesors U. Krastiņš tā definē noziedzīga nodarījuma sastāvu: „Noziedzīga nodarījuma sastāvs (*corpus delicta*) ir Krimināllikuma paredzēto visu objektīvo un subjektīvo pazīmju kopums, kas ir nepieciešams un pietiekams, lai kādu darbību vai bezdarbības aktu atzītu par noteikta veida noziedzīgu nodarījumu”.²¹ V.Liholaja dod līdzīga satura noziedzīga nodarījuma jēdzienu: noziedzīga nodarījuma sastāvs ir Krimināllikuma Vispārīgās un Sevišķās daļas normās noteikto objektīvo un subjektīvo pazīmju sistēma jeb kopums, kas ir nepieciešams un pietiekams, lai krimināllikumā raksturotu noteikta veida noziedzīgu nodarījumu un personu, kura to izdarījusi.²² Var secināt, ka noziedzīga nodarījuma sastāvā jābūt objektīvo un subjektīvo pazīmju kopumam, lai kādu darbību vai bezdarbību atzītu par noteikta veida noziedzīgu nodarījumu.

2.1. Mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas objektīvo pazīmju kopums

Objektīvo pazīmju kopumā ietilpst ar Krimināllikumu aizsargātās valsts, sabiedrības, atsevišķu cilvēku grupu un indivīdu intereses (turpmāk - intereses), kuras apdraud noziedzīgais nodarījums. Šo pazīmju kopums ir noziedzīga nodarījuma objekts. Pie noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvajām pazīmēm pieskaitāmas arī tās, kuras raksturo personas nodarījuma ārējās izpausmes procesu, kaitējumu, kas radīts ar prettiesisko darbību vai bezdarbību ar likumu aizsargātām interesēm. Šādi apstākļi veido noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvo pusi.²³

Mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas **objekts** ir fiziskas vai juridiskas personas mantiskās intereses; kvalificēts sastāvs paredz arī citu interešu apdraudējumu - cilvēka dzīvību, veselību vai citu ar likumu aizsargātu interesi.²⁴

Noziedzīga nodarījuma priekšmets ir materiālais priekšnosacījums, kura dēļ radušās un pastāv intereses. Tātad noziedzīga nodarījuma priekšmeta jēdziens ir pakļauts noziedzīga nodarījuma objekta jēdzienam.

²¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. 2008, 68.lpp.

²² Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrās papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 20.lpp.

²³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. 2008, 66.-67.lpp.

²⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. 2016, 70.lpp.

Noziedzīga nodarījuma priekšmets ir noziedzīgā nodarījuma objekta neatņemama sastāvdaļa, ja interese radusies un pastāv sakarā ar materiālajām vērtībām vai citādu priekšmetisku labumu. Tādi ir noziedzīgi nodarījumi, kas Krimināllikuma Sevišķajā daļā gandrīz vienmēr formulēti kā noziedzīga nodarījuma materiāli sastāvi.²⁵ Noziedzīga nodarījuma priekšmets ir jāatšķir no nodarījuma izdarīšanas rīkiem un līdzekļiem, ar kuru palīdzību noziedzīgs nodarījums tiek izdarīts.²⁶

Mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas **priekšmets** atšķirībā no mantas nolaupīšanas gadījumiem var būt gan kustama, gan nekustama manta, ja tai ir lietošanas vērtība un cietušajam nodarīts materiāls zaudējums, kam jābūt tādām, kas kaut cik jūtami kaitē mantas īpašnieka vai tās valdītāja mantiskajām interesēm.²⁷ Šī noziedzīgā nodarījuma priekšmets, pirmkārt, var būt kā kustama, tā nekustama manta, ja tai ir lietošanas vērtība, un, otrkārt, manta, kas tiek iznīcināta vai sabojāta, ir sveša manta, proti, tā neatrodas vainīgās personas īpašumā vai likumīgā valdījumā.²⁸ Piemēram, /pers. A/ ar akmeni (rīks), ko pacēla no zemes, tīši meta pa mājas pagalmā novietotās, /pers. B/ piederošās automašīnas priekšējo stiklu (priekšmets).²⁹

Saskaņā ar judikatūru Krimināllikuma 185.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir bojātā vai iznīcinātā manta vai mantas bojātā vai iznīcinātā daļa, ja to iespējams nodalīt un atsevišķi novērtēt.³⁰

Noziedzīga nodarījuma objektīvā puse ir personas uzvedības ārējā izpausme, kas rada vai var radīt kaitīgas izmaiņas apkārtējā pasaulē.³¹ Kaitīgums, kas darbību un bezdarbību raksturo pēc objektīvajām pazīmēm, iezīmējas ar tām redzamajām vai citādi nosakāmajām sekām, kas ārējā pasaulē konstatējamās kā vainīgā prettiesiskās darbības vai bezdarbības rezultāts. Krimināltiesiskā nozīmē darbība ir personas aktīva, kaitīga un prettiesiska uzvedība, kas pauž šīs personas apzinātu gribu, un tā ir vērsta pret noziedzīgā nodarījuma objektu, nodarot vai radot draudus nodarīt kaitējumu ar Krimināllikumu aizsargātām interesēm. Krimināltiesiskā nozīmē bezdarbība ir apzināta personas gribai atbilstoša pasīva, kaitīga un

²⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. 2008, 94.lpp.

²⁶ Ibid, 108.lpp.

²⁷ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. 2016, 70.lpp.

²⁸ Liholaja V. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta „Tiesu prakse krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu” Rīga, 2014. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Mantas%20iznicinasana.doc [aplūkots 02.10.2021.]

²⁹ Vidzemes rajona tiesas Madonā 2021.gada 2.septembra spriedums. Lietas arhīva nr. K71-0693-21/11. ECLI:LV:VRT:2021:0902.11300013221.1.S

³⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2018.gada 07.augusta lēmums nr. SKK-408/2018 (11903026617). ECLI:LV:AT:2018:0807.11903026617.4.L Pieejams: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5608>. [aplūkots 02.10.2021.]

³¹ Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 73.lpp.

prettiesiska uzvedība, kas izpaudusies tādā veidā, ka persona nav pildījusi viņai uzliktos tiesiskos pienākumus, ar ko nodarīts vai varējis tikt nodarīts kaitējums ar Krimināllikumu aizsargātām interesēm.³²

Tādos gadījumos, kad noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvajā pusē ietvertas an kaitīgās sekas, obligāti jāpastāv cēloņsakarībai starp prettiesisko darbību vai bezdarbību un krimināltiesību normā paredzētajām sekām. Šāda cēloņsakarība ir jākonstatē, lai būtu pamats personas saukšanai pie kriminālatbildības par konkrētu noziedzīgu nodarījumu.³³

Cēloņsakarība krimināltiesībās ir tāda objektīvā saikne starp prettiesisko darbību vai bezdarbību un radītajām laika ziņā sekojošajām kaitīgajām sekām, kurā darbība vai bezdarbība sagatavo un nosaka seku iestāšanās reālu iespēju, un darbība vai bezdarbība ir galvenais noteicošais faktors, kas neizbēgami radījis kaitīgās sekas.³⁴

Pētāmā nozieguma **objektīvā puse** izpaužas kā svešas mantas tīša iznīcināšana vai bojāšana.

Līdzekļi un paņēmieni, ar kādiem manta tiek iznīcināta vai bojāta, var būt visdažādākie, piemēram, salaužot, sasitot, deformējot, izlejot, izšķīdinot, apzīmējot vai aplejot ar krāsu, noslīcinot nositot dzīvniekus u.tml.³⁵ Noziegumu parasti izdara ar aktīvu darbību, taču mantas iznīcināšana vai bojāšana iespējama arī bezdarbības veidā, kad vainīgais tīši neveic viņam uzliktos mantas saglabāšanas pienākumus ar nolūku, lai manta iet bojā vai ievērojami zaudē savu vērtību. Starp vainīgā darbību vai bezdarbību jākonstatē cēloņsakarība, tas ir, ka tieši viņa darbība vai pieļautā bezdarbība izraisījusi mantas iznīcināšanu vai bojāšanu.³⁶

Ar mantas iznīcināšanu ir jāsaprot gadījumi, kad manta vainīgā prettiesiskas darbības vai apzinātas bezdarbības rezultātā kļuvusi pilnīgi nederīga, sakarā ar to zaudējusi savu lietošanas vērtību, un līdz ar to mantu vairs nav iespējams izmantot pēc tās nozīmes.

Mantas bojāšanas gadījumā tai tiek nodarīts kaitējums, kura rezultātā mantas lietošanas vērtība samazinājusies tādā mērā, ka to vairs nevar pilnvērtīgi izmantot pēc mantas nozīmes bez atbilstoša remonta, izlabošanas, atjaunošanas, izārstēšanas u.c., lai atjaunotu tās derīgās īpašības.³⁷ Piemēram, KL 185.panta pirmajā daļā paredzēta atbildība par svešas mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu. [Pers. B] apsūdzēts par svešas mantas iznīcināšanu, taču noziedzīgā nodarījuma faktisko apstākļu izklāstā norādīts, ka [pers. B] svešu mantu ir sabojājis. Šāda juridiskā konstrukcija nav iespējama, jo minētajā pantā atbildība paredzēta par

³² Krastiņš U., 2014, 74.-75.lpp.

³³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. 2008, 114.lpp.

³⁴ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII¹ nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 65.lpp.

³⁵ Mežulis D. 2006, 411.lpp.

³⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. 2016, 71.lpp.

³⁷ Ibid

svešas mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu, proti, par divām atšķirīgām darbībām. Turklāt no krimināllietas materiāliem pievienotās fototabulas redzams, ka durvju bojājums izpaudies tādējādi, ka sabojātas durvju slēdzenes. Ievērojot to, ka durvju slēdzenes ir durvju maināmā sastāvdaļa, nav saprotams, kā to bojājums varēja novest pie atzinuma, ka abas durvis ir iznīcinātas, proti, padarītas lietošanai nederīgas. Tādējādi tiesas spriedumā nepamatoti norādīts, ka nodarīto zaudējumu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 185.panta pirmās daļas veido iznīcināto durvju vērtība.³⁸ Vēl viens piemērs - tāds automašīnas virsbūves bojājums, kurš neliedz ar automašīnu arī turpmāk pārvietoties, ir uzskatāms par mantas bojāšanu Krimināllikuma 185.panta izpratnē, jo lietā ir konstatēta nepieciešamība veikt automašīnas remontu tās virsbūves atjaunošanai līdz stāvoklim pirms apsūdzētā darbībām.³⁹

Krimināllikuma 185.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāvu veido nevis bojātās vai iznīcinātās mantas atjaunošanas izdevumi, bet bojātās vai iznīcinātās mantas vērtība.⁴⁰

KL 185.panta otrajā daļā paredzēti mantas tīšas iznīcināšanas vai bojāšanas kvalificēti sastāvi:

- 1) ja tā izdarīta ar dedzināšanu vai citādā vispārbīstamā veidā;
- 2) ja tā izdarīta lielā apmērā;
- 3) ja tās rezultātā vainīgā neuzmanības dēļ iestājusies cilvēka nāve vai izraisītas citas smagas sekas.

No KL 185.panta otrās daļas dispozīcijas izriet, ka likumdevējs dedzināšanu un nevērīgu rīcību ar uguni izdala kā vienu no vispārbīstamiem veidiem, ar ko krimināltiesību teorijā saprot tādus rīkus, līdzekļus, paņēmienus, kuru izmantošana mantas iznīcināšanas vai bojāšanas procesā var apdraudēt cilvēku veselību un dzīvību, lielas materiālas vērtības, apkārtējo vidi, kā piemēru minot spridzināšanu, plūdu, zemes nogrūvumu izraisīšanu, radioaktīvo vielu, indes lietošanu, šaujamo ierociņu izmantošanu un citādu bīstamu rīcību.⁴¹

Piemēram, /pers. B/izdarīja svešas mantas tīšu bojāšanu un iznīcināšanu, ja tā izdarīta **ar dedzināšanu.** /pers. B/ atradās Ikšķiles novadā, Tīnūžu pagastā, mājā /adrese/, kur nolūkā iznīcināt un sabojāt svešu mantu /pers. B/ ar sērkokociņiem aizdedzināja skapī esošos kažokus un tīši ar dedzināšanu sabojāja /pers. C/, /pers. E/, /pers. F/, /pers. G/ un /pers. H/ piederošo

³⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2018.gada 6.septembra lēmums lietā nr.11290030816, SKK – 194/2018. ECLI:LV:AT:2018:0906.11290030816.2.L Pieejams: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5624> [aplūkots 03.11.2021.]

³⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007.gada 24.apriļa lēmums lietā SKK - 224/2007 (Krimināllieta 11260123704). Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2007> [aplūkots 06.11.2021.]

⁴⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2011.gada 20.apriļa lēmums lietā nr.SKK-194/2011. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3909> [aplūkots 02.11.2021.]

⁴¹ Mežulis, D. 2006, 414.lpp.

dzīvojamo māju/adrese/ 2437 EUR vērtībā. Turklāt ugunsgrēka rezultātā mājā /adrese/ /pers. B/ tīši iznīcināja /pers. C/ piederošo mantu: skapi 47 EUR vērtībā, skapi 50 EUR vērtībā, ēdamgaldu 30 EUR vērtībā, spoguļgaldu 25 EUR vērtībā, dīvanu 45 EUR vērtībā, 2gab. virtuves skapīšus 20 EUR vērtībā, paklāju 50 EUR vērtībā. Tādējādi /pers. B/ tīši iznīcināja /pers. C/ piederošu mantu 267 EUR vērtībā. Ar tādām darbībām /pers. B/ izdarīja noziedzīgu nodarījumu, kas paredzēts Krimināllikuma 185.panta otrajā daļā (likuma redakcijā, kas bija spēkā līdz 02.12.2015.).⁴²

Piemēram, /pers. A/ izdarīja svešas mantas tīšu iznīcināšanu, kas izdarīta ar dedzināšanu, un konkrēti: /pers. A/, būdams alkohola ietekmē, atriebības motīvu vadīts, aizgāja uz daudzdzīvokļu mājas /adrese/, kāpņu telpu, kur ar šķiltavām, tīši, aizdedzināja kāpņu telpā novietotos /pers. B/ piederošos bērnu ratiņus 400 euro vērtībā, kā rezultātā izcēlās ugunsgrēks un tajā bērnu ratiņi sadega. /pers. A/ tīšu prettiesisku darbību rezultātā ar dedzināšanu tika iznīcināti bērnu ratiņi, nodarot /pers. B/ materiālo zaudējumu par summu 400 euro. Ar savām noziedzīgajām darbībām /pers. A/ izdarīja noziedzīgu nodarījumu, kas paredzēts Krimināllikuma 185.panta otrajā daļā.⁴³

Lai inkriminētu mantas iznīcināšanu vai bojāšanu kā izdarītu vispārbīstamā veidā, pirmkārt, jākonstatē, ka noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā izmantots rīks, līdzeklis, paņēmiens, kas pats par sevi apdraud personas dzīvības vai veselības saglabāšanas interesi, var nodarīt lielu kaitējumu vienas vai vairāku personu mantiskajām interesēm, apdraudēt dabas vidi un citas ar likumu aizsargātās intereses. Otrkārt, būtiski konstatēt, ka šāda rīka, līdzekļa, paņēmiena izmantošana var reāli apdraudēt minētās intereses. Un, treškārt, jākonstatē, ka vainīgais apzinājies, ka lieto tādu mantas iznīcināšanas vai bojāšanas veidu, kas rada ne tikai reālus draudus konkrētas personas mantiskajām interesēm, bet apdraud arī citas ar likumu aizsargātās intereses.⁴⁴

Piemēram, /pers. A/ izdarīja svešas mantas tīšu bojāšanu, ja tā izdarīta **vispārbīstamā veidā**. 2019.gada 26.oktobrī ap plkst. 15.30 /pers. A/, atrodoties /adrese/ krustojumā, pēc savstarpēja mutiska konflikta, nolēma tīši sabojāt /pers. B/ automašīnu /pers. C/, valsts reģistrācijas numurs /reģistrācijas numurs/. Realizējot savu noziedzīgo nodomu, /pers. A/, atrodoties blakus /pers. B/ automašīnai, kura atradās kustībā, ar šaujameroci – karabīni /nosaukums/, nozīmīgi apdraudot automašīnas vadītāja un pasažieru dzīvību un veselību,

⁴² Zemgales rajona tiesas Ogrē 2021.gada 27.oktobra spriedums. Lietas arhīva nr. K73-0222-21/39 ECLI:LV:ZRT:2021:1027.11310065118.4.S

⁴³ Zemgales rajona tiesas Jēkabpilī 2021.gada 12.oktobra spriedums. Krimināllieta nr. 11210029221 Lietvedības nr. K73-1723-21/36 ECLI:LV:ZRT:2021:1012.11210029221.2.S

⁴⁴ Liholaja V. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta „Tiesu prakse krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu”. Rīga, 2014. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Mantas%20iznicinasana.doc [aplūkots 02.10.2021.]

raidīja divus mērķtiecīgus šāvienus pa automašīnas priekšējo daļu. Šāvienu rezultātā automašīnai /pers. C/ tika sabojāta priekšējā kreisā riepa 30 EUR vērtībā, priekšējā kreisā spārna aizmugurējā arka ar priekšējo sliekšni 88,70 EUR vērtībā, kreisās priekšējās durvis 75,14 EUR vērtībā, kreiso priekšējo durvju iekšējā stiprinājuma plāksne 12,68 EUR vērtībā, dzinēja apakšējais aizsargpanelis 98,63 EUR vērtībā un dzesēšanas šķidrums caurule 6,10 EUR vērtībā. Tādejādi /per.A/ prettiesisku darbību rezultātā, nozīmīgi apdraudot cilvēku dzīvības un veselību, tika tīši sabojāta /pers. B/ piederoša manta 311,25 EUR vērtībā. Šādos apstākļos ar savām darbībām /pers. A/ izdarīja Krimināllikuma 185.panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu.⁴⁵

Saskaņā ar likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”⁴⁶ 20.pantu atbildība par Krimināllikumā paredzēto noziegumu, kas izdarīts lielā apmērā, iestājas, ja nozieguma priekšmeta kopējā vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijusi mazāka par piecdesmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu. Priekšmetu vērtība nosakāma atbilstoši tirgus cenām vai tām pielīdzinātām cenām nodarījuma izdarīšanas laikā. „Tirgus ekonomikas apstākļos tas ir pareizs risinājums, jo nosaka vienveidīgu pieeju kaitējuma apmēra noteikšanā, ietverot tajā visus komponentus, kas veido attiecīgās mantas vērtību”.⁴⁷

Piemeram, /pers. B/ izdarīja svešas mantas tīšu iznīcināšanu **lielā apmērā**, un proti: /pers. B/, zinot, ka nekustamā īpašuma, kas sastāv no - zemes, kadastra apzīmējums Nr./numurs A/, ar kopējo platību 1122 m², jaunbūvessavrupmājas, kadastra apzīmējums Nr./numurs B/, ar kopējo platību 105,7 m² un jaunbūves - garāžas, kadastra apzīmējums Nr./numurs C/, ar kopējo platību 35,6 m², kas atrodas Limbažu novadā, /adrese/, īpašnieks Limbažu pilsētas zemesgrāmatas nodaļā Nr./numurs D/2013.gada 5.septembrī reģistrēts /pers. C/ un zinot, ka ar spēkā stājušos Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 29.septembra spriedumu noraidīta viņa prasība par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu ar kadastra Nr. /numurs A/, /adrese/, kā arī zinot, ka ar Limbažu rajona tiesas 2017.gada 7.jūlija spriedumu viņš izlikts no nekustamā īpašuma /adrese A/, laika posmā no 2018.gada 1.janvāra līdz 2018.gada 28.janvārim, apzinoties, ka ar savām prettiesiskajām darbībām nodara kaitējumu cietušajam /pers. C/, izjauca pa sastāvdaļām jaunbūvi - māju 49100,00 EUR (četrdesmit deviņi tūkstoši viens simts euro) vērtībā un jaunbūvi - garāžu 2300,00 EUR (divi tūkstoši trīs simti euro) vērtībā un aizveda projām, tādejādi tīši iznīcinot

⁴⁵ Zemgales rajona tiesas Aizkrauklē 2021.gada 1.marta spriedums. Lieta nr.11370061519 Lietas arhīva Nr. K73-0876-21/18. ECLI:LV:ZRT:2021:0301.11370061519.2.S

⁴⁶ Likums „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”: LV likums. Pieņemts 15.10.1998. [29.04.2021. red.]

⁴⁷ Krastiņš U. Vērtējuma jēdzieni Krimināllikuma normās. Jurista Vārds, 2012, nr.24.

/pers. C/ piederušo nekustamo īpašumu: jaunbūvi-māju un jaunbūvi-garāžu, jo tās vairs nebija iespējams izmantot pēc to nozīmes. /pers. B/ prettiesiskās rīcības rezultātā tika iznīcināts /pers. C/ piederušais nekustamais īpašums - manta 51400,00 EUR (piecdesmit viens tūkstošis četri simti euro) vērtībā, t.i. lielā apmērā.⁴⁸ Ar šādām darbībām /pers. B/ izdarīja noziedzīgu nodarījumu, kas paredzēts Krimināllikuma 185.panta otrajā daļā.

Saskaņā ar likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 24.panta pirmo daļu ar smagām sekām jāsaprot gadījumi, ja noziedzīgā nodarījuma rezultātā izraisīta cilvēka nāve, nodarīti smagi miesas bojājumi vismaz vienai personai, mazāk smagi miesas bojājumi vairākām personām, nodarīts mantisks zaudējums, kas nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijis mazāks par piecdesmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu, vai radīts citāds smags kaitējums ar likumu aizsargātām interesēm.

Autors secina, ievērojot, ka nodarījuma kvalifikācijā ir būtiski noteikt, vai manta ir bojāta vai pilnībā iznīcināta, būtu vēlams papildināt likumu “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” ar jēdzienu “bojāšana” un „iznīcināšana” legālo definīciju.

KL 185.panta otrajā daļā izmantots jēdziens “vispārbīstams veids” un nosaukti dažādi mantas iznīcināšanas veidi un līdzekļi – dedzināšana, appludināšana, spridzināšana utt. Pēc autora viedokļa, šāds definējums nav pilnīgs un nepārprotams, jo, piemēram, dedzināšana ne vienmēr ir vispārbīstamā veidā, raugoties no noziedzīgā nodarījuma sabiedriskās bīstamības viedokļa. KL lieto jēdzienu „vispārbīstams veids” arī citos pantos (piemēram: KL 123, 186.pants). Ievērojot minēto, autors uzskata, ka būtu nepieciešams sniegt jēdziena “vispārbīstams veids” legālo definīciju.

2.2. Mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas subjektīvo pazīmju kopums

Noziedzīga nodarījuma sastāva subjektīvās pazīmes raksturo fizisko personu, kas izdarījusi nodarījumu. Šai personai, ko sauc par noziedzīga nodarījuma subjektu, jābūt sasniegušai noteiktu vecumu un pieskaitāmai. Par subjektīvajām pazīmēm uzskatāmas arī tādas pazīmes, kas raksturo personas psihisko attieksmi pret pašas izdarīto darbību vai bezdarbību un nodarījuma kaitīgajām sekām. Šāda rakstura pazīmes ir noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse.⁴⁹

Noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse ir noziedzīgu nodarījumu izdarījušas personas (nodarījuma subjekta) psihiskā darbība, kas tieši saistīta ar viņas izdarīto (nodarījuma

⁴⁸ Vidzemes rajona tiesas Cēsīs 2021.gada 8.jūnija spriedums. Lietas arhīva nr. K71-0113-21/24. Lieta nr. 11280002718 K71-0113-21/24 ECLI:LV:VRT:2021:0608.11280002718.3.S

⁴⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. 2008, 67.lpp.

objektīvajām pazīmēm), un tā apvieno vienotā veselā personas psihiskās darbības intelektuālos un gribas procesus.⁵⁰

Noziedzīga nodarījuma subjekts ir prettiesisko darbību izdarījusī vai bezdarbību pieļāvusī fiziska un pieskaitāma persona, kas uz nodarījuma izdarīšanas dienu ir sasniegusi Krimināllikumā paredzētu vecumu, un līdz ar to viņu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu ir pamats saukt pie kriminālatbildības.⁵¹

Mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas subjekts ir ikviena fiziska un pieskaitāma persona, kas līdz nozieguma izdarīšanas dienai sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu.

Saskaņā ar KL 185.panta pirmās daļas dispozīcijas jēgu katram apsūdzētajam jāatbild tikai par tām darbībām, kuras viņš ir tieši izdarījis, jo minētā panta dispozīcijā nav paredzēta tāda kvalificējoša pazīme kā mantas tīša iznīcināšana vai bojāšana personu grupā.⁵²

Atbilstoši KL 9.panta otrajai daļai vainīgā subjektīvo attieksmi pret darbību vai bezdarbību, ar kuru prettiesiski tiek iznīcinātā vai bojāta citai personai piederoša manta, raksturo tiešs nodoms, jo vainīgais apzinās savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu un daibību izdaļa vai bezdarbību pieļauj (formāla sastāva noziegums).⁵³

Saskaņā ar KL 185.panta pirmo daļu kriminālatbildība iestājas par svešas mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu neatkarīgi no nodarītā kaitējuma apmēra, tāpēc nodarījums uzskatāms par pabeigtu ar prettiesiskās darbības izdarīšanu vai bezdarbības pieļaušanu. Krimināllikuma 185.panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu nav iespējams izdarīt, neradot kaut kādu materiāla rakstura kaitējumu noteiktam priekšmetam, pret kuru darbība vērstā.⁵⁴

KL 185.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi raksturo tīša vaina, kad vainīgais apzinās savu darbību kaitīgumu, paredz, ka viņa darbības vai bezdarbības rezultātā tiks iznīcināta vai bojāta sveša manta, un viņš to vēlas.

Pret KL 185.panta otrajā daļā paredzētajām smagajām sekām - vainīgā subjektīvā attieksme izpaužas neuzmanības formā noziedzīgas nevērības vai noziedzīgas pašpāļāvības

⁵⁰ Krastiņš U. 2014, 127.lpp.

⁵¹ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII² nodaļa). Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 79.lpp.

⁵² Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija. Palīgīdzeklis krimināltiesību normu piemērotājiem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 239.lpp.; Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2008.gada 27.novembra lēmums lietā SKK-505/2008 (Kriminālieta Nr.11095177806). Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2008> [aplūkots 06.11.2021.]; Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2013.gada 23.oktobra lēmums lietā SKK-0440-13 (Krimināllietas Ns.11300058511, nr.11370076211). Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf> [aplūkots 02.11.2021.]

⁵³ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. 2016, 72.lpp.

⁵⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2010.gada 15.decembra lēmums lietā SKK – 600/2010 (Kriminālieta Nr. 11280046607). Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2010> [aplūkots 02.11.2021.]

veidā. Vainīgais ir paredzējis kaitīgo seku iestāšanās iespēju savu darbību vai bezdarbības rezultātā un cerējis, ka tās neiestāsies, bet apstākļi, uz kuriem vainīgais paļāvies, nav kavējuši seku iestāšanos. Noziedzīgas nevērības gadījumā vainīgais nav paredzējis kaitīgo seku iestāšanās iespēju, bet konkrētajos apstākļos viņam vajadzēja un viņš varēja tās paredzēt.

Bez vainas, kas ir subjektīvās puses pamatpazīme, krimināltiesībās tiek izdalītas arī tādas subjektīvās puses papildpazīmes kā motīvs – „tas cilvēka iekšējais pamudinājums, dziņa, tieksme, kas virza personas gribu uz noziedzīga nodarījuma izdarīšanu”, un mērķis (nolūks) – „vēlamais rezultāts, ko persona, kas izdara noziedzīgu nodarījumu, vēlas sasniegt.”⁵⁵ Motīvs un mērķis (nolūks) piemīt visiem ar tiešu nodomu izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem un to konstatēšana var ietekmēt gan nodarījuma kvalifikāciju, gan arī vainīgās personas atbildības pakāpi.

KL 185.pantā motīvs un mērķis (nolūks) nav norādīts kā obligāta noziedzīga nodarījuma sastāva pazīme, taču tas nenozīmē, ka ar tiešu nodomu izdarītas mantas iznīcināšanas vai bojāšanas gadījumā vainīgās personas motivācija nebūtu jānoskaidro. Šāda prasība izriet arī no Kriminālprocesa likuma⁵⁶ 527.panta pirmās daļas, kur norādīts, ka, sniedzot notiesājoša sprieduma aprakstošajā daļā pierādītā noziedzīgā nodarījuma aprakstu un juridisko kvalifikāciju, cita starpā jāmin arī tā izdarīšanas motīvus. Neskatoties uz šādu likumdevēja priekšrakstu, tiesas nolēmumu lielākajā daļā, ar kuriem noziedzīgais nodarījums kvalificēts tikai saskaņā ar KL 185.pantu un nav saistīts ar mantas nolaupīšanu, iekļūšanu mājoklī pret personas gribu vai kādu citu noziedzīgu nodarījumu, mantas iznīcināšanas vai bojāšanas motīvs nav norādīts. Un tas ir likumsakarīgi, jo arī apsūdzība tādu norādi nesatur, lai arī no tās satura, jo inkriminētās darbības tiek izdarītas nolūkā iznīcināt vai sabojāt svešu mantu, var secināt, ka šādus noziedzīgus nodarījumus galvenokārt raksturo tiešs nodoms.⁵⁷

Mantas iznīcināšanas vai bojāšanas motīvi var būt dažādi, piemēram, atriebība, skaudība, dauzonība, arī mantkārtība, piemēram, ja svešas mantas iznīcināšana vai bojāšana izdarīta par atlīdzību.⁵⁸ Lai arī nodoma veids neietekmē KL 185.pantā paredzētā nozieguma kvalifikāciju, tomēr krimināltiesību teorijā un judikatūrā ir atzīts, ka tiešs nodoms liecina par lielāku kaitīguma pakāpi un tād tas var ietekmēt soda veida izvēli.⁵⁹

⁵⁵ Krastiņš U. 2014, 184.lpp.

⁵⁶ Kriminālprocesa likums: LV likums. Pieņemts 21.04.2005. [07.10.2021. red.]

⁵⁷ Liholaja V. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta „Tiesu prakse krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu”. Rīga, 2014. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Mantas%20iznīcināšana.doc [aplūkots 02.10.2021.]

⁵⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. 2016, 73.lpp.

⁵⁹ Liholaja V. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta „Tiesu prakse krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu”. Rīga, 2014. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Mantas%20iznīcināšana.doc [aplūkots 02.10.2021.]

Piemēram:

- /pers. A/ 2020. gada 27. augustā ap plkst. 11.30, būdams alkohola ietekmē, atrodoties /adrese/meža iecirkņa 103. kvartāla apgabala 13. kvartāla 4. nogabalā, blakus mājai “/nosaukums/”, piegāja pie meža ceļa malā glabāšanai un žūšanai novietotās ciršanas atlieku kaudzes, kur, **huligānisku motīvu vadīts**, nolūkā tīši pilnībā iznīcināt ciršanas atlieku kaudzi...⁶⁰
- /pers. A/, izciešot brīvības atņemšanas sodu /vieta/, /adrese/, 2020. gada 23. oktobrī ap plkst. 21.20, **dusmu vadīts**, ka netiek pārvietots uz citu cietumu..⁶¹
- /pers. A/ izdarīja svešas mantas tīšu iznīcināšanu, kas izdarīta ar dedzināšanu, un konkrēti: 2021.gada 9.jūlijā, pirmstiesas izmeklēšanā precīzi nenoskaidrotā laikā, /pers. A/, būdams alkohola ietekmē, **atriebības motīvu vadīts**, aizgāja uz daudzdzīvokļu mājas /adrese/, kāpņu telpu, kur ar šķiltavām, tīši, aizdedzināja kāpņu telpā novietotos /pers. B/ piederošos bērnu ratiņus 400 euro vērtībā, kā rezultātā izcēlās ugunsgrēks un tajā bērnu ratiņi sadega. /pers. A/ tīšu prettiesisku darbību rezultātā ar dedzināšanu tika iznīcināti bērnu ratiņi, nodarot /pers. B/ materiālo zaudējumu par summu 400 euro.⁶²
- /pers. A/ izdarīja svešas mantas tīšu bojāšanu. 2016.gada 9. decembrī ap plkst. 23.00 /pers. A/, atrodoties mājas /adrese/, otrās kāpņu telpas liftā, **sadusmojies par to, ka lifts ir iestrēdzis**, nolūkā sabojāt svešu mantu, tīši ar kāju ne mazāk kā divas reizes iespēra pa SIA “Rīgas pilsētņēmnieks” “piederošo lifta vadības paneli 568 euro vērtībā, sabojājot tā trīs pogas.⁶³
- /pers. A/ izdarīja svešas mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu, šādos apstākļos: /pers. A/ 2018.gada 28.oktobrī pēc plkst.02.00 spēļu zālē “Aladin”, /adrese/ **notikušā konflikta** ar /pers. B/ dēļ, būdams alkohola ietekmē, piegāja pie /pers. B/ piederošā transportlīdzekļa - automašīnas /TL marka/, valsts reģistrācijas numurs /reģistrācijas numurs/, kas bija novietota aiz mājas autostāvvietā, /adrese/, un nolēma viņam **atriebties**. /pers. A/, dusmu vadīts, svešas mantas iznīcināšanas nolūkā, tīši ar elkoni izsita minētās automašīnas bagāžas nodalījuma aizmugurējo stiklu 100 eiro vērtībā.⁶⁴

⁶⁰ Vidzemes rajona tiesas Valmierā 2021.gada 17.septembra spriedums Lietas nr. 11140025220 K71-0451-21/15

⁶¹ Zemgales rajona tiesas Jēkabpilī 2021. gada 4.oktobra spriedums Krimināllieta nr. 13800027320 Lietvedības nr. K73-1580-21/33 ECLI:LV:ZRT:2021:1004.13800027320.1.S

⁶² Zemgales rajona tiesas Jēkabpilī 2021.gada 12.oktobra spriedums Krimināllieta nr. 11210029221 Lietvedības Nr. K73-1723-21/36 ECLI:LV:ZRT:2021:1012.11210029221.2.S

⁶³ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2021.gada 11.augusta spriedums Lietas arhīva nr. K29-0858-21/14 ECLI:LV:RLPT:2021:0811.11089016917.1.S

⁶⁴ Rēzeknes tiesas Balvos 2021.gada 16.augusta spriedums Lietas arhīva nr. K26-0037-21 ECLI:LV:REZT:2021:0816.11331083118.1.S

- /pers. A/ izdarīja svešas mantas tīšu iznīcināšanu. /pers. A/ 2021.gada 13.maijā ap plkst. 22.00, būdams alkohola ietekmē, atradās mājas pagalmā /adrese//adrese/. **Būdams agresīvi noskaņots un dusmu vadīts**, ar nolūku tīši iznīcināt svešu mantu, ar akmeni, ko pacēla no zemes, tīši meta pa mājas pagalmā novietotās, /pers. B/ piederošās automašīnas /TL marka/ ar valsts reģistrācijas numuru /reģistrācijas numurs/ priekšējo stiklu, kura vērtība 200 EUR. Tā rezultātā stikls saplaisāja un kļuva nederīgs turpmākai lietošanai. Tādejādi /pers. A/tīši iznīcināja /pers. B/ piederošo īpašumu 200 EUR vērtībā.⁶⁵

Nodoma veids, noziedzīga nodarījuma izdarīšanas motīva noskaidrošana ir būtiska, jo atsevišķi noziedzīgi mantas iznīcināšanas un bojāšanas gadījumi ir paredzēti arī citās Krimināllikuma normās⁶⁶ (piemēram: KL 75., 79., 79.¹, 93.pantā).

2.3. Mantas tīša iznīcināšana un bojāšana ES dalībvalstu krimināltiesībās

Atbildība par svešas mantas iznīcināšanu un bojāšanu ietverta ES dalībvalstu krimināllikumos, taču ar to atšķirību, ka KL tā diferencēta atkarībā no vainas formas.

Tā KL 185.pantā paredzēta atbildība par tīšu svešas mantas iznīcināšanu vai bojāšanu neatkarīgi no kādiem nosacījumiem, bet 186.pantā – par mantas iznīcināšanu vai bojāšanu aiz neuzmanības, ja tas izdarīts, nevērīgi rīkojoties ar uguni vai citādā vispārbīstamā veidā, kas ir tīšas mantas iznīcināšanas vai bojāšanas kvalificējoša pazīme. Abos šajos pantos kā noziedzīgā nodarījuma kvalificējoša pazīme tāpat minēta cilvēka nāve vai citas smagas sekas, bet KL 185.pantā - arī lielā apmērā.

Atšķirībā no citiem krimināllikumiem, KL atsevišķi - 187.pantā noteikta atbildība par elektrotīkla, publiskā elektronisko sakaru tīkla, siltumtīkla, gāzes, naftas un naftas produktu vada tīšu iznīcināšanu un bojāšanu, 188.pantā – par gāzes, naftas vai naftas produktu vadu un to iekārtu iznīcināšanu vai bojāšanu aiz neuzmanības, atbildību abos gadījumos pastiprinot, ja šādu darbību rezultātā iestājusies cilvēka nāve, vai ja tās izraisījušas avāriju, katastrofu vai citas smagas sekas.⁶⁷

Vairākās valstīs tīša svešas mantas iznīcināšana vai bojāšana ir izcelta atsevišķās nodaļās vai sadaļās. Tā, piemēram, Bulgārijas Republikas Kriminālkodekss satur veselu

⁶⁵ Vidzemes rajona tiesas Madonā 2021. gada 2.septembra spriedums Lietas arhīva nr. K71-0693-21/11 ECLI:LV:VRT:2021:0902.11300013221.1.

⁶⁶ Liholaja V. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta „Tiesu prakse krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu”. Rīga, 2014. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Mantas%20izninasana.doc [aplūkots 02.10.2021.]

⁶⁷ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības: Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu Namu Agentūra, 2006, 175.lpp.

piektās nodaļas VII sadaļu „Iznīcināšana un bojāšana”, kas paredz atbildību par svešas kustamas vai nekustamas īpašuma nelikumīgu iznīcināšanu un bojāšanu (216.panta pirmā daļa).⁶⁸

Dānijas Kriminālkodekss svešas mantas iznīcināšanu vai bojāšanu klasificē kā citus noziegumus pret īpašumu 28.nodaļā, kur 291. § (1) paredz atbildību par citiem piederošas mantas iznīcināšanu vai bojāšanu.⁶⁹ Mantas iznīcināšana vai bojāšana var notikt tikai tad, ja kopīpašumā esošo mantu iznīcina (bojā) persona, kas nav viena no tās dalībniecēm.⁷⁰

Šis noteikums ir diezgan pamatoti ir nostiprināts Spānijas Kriminālkodeksā.⁷¹ Tātad saskaņā ar Spānijas Kriminālkodeksa 268. pantu laulātie, kā arī augšupējie, pēcnācēji, brāļi vai māsas, adoptētāji, pirmās paaudzes radnieki par mantiskiem noziegumiem, ir atbrīvoti no kriminālatbildības un ir pakļauti tikai civiltiesiskai atbildībai par mantiskiem noziegumiem, ko viņi izdara savā starpā, ja vien netiek izmantota vardarbība vai iebiedēšana. Šis noteikums neattiecas uz nepiederošām personām, kuras piedalījušās nozieguma izdarīšanā.

Var pievērst uzmanību arī Dānijas Kriminālkodeksam, kas cenšas nodrošināt kreditoru interešu ievērošanu, 292. § paredzot atbildību par tādas mantas iznīcināšanu vai bojāšanu, kas ir kreditoru interešu garantis (ķīlāta u.c.). Dānijas Kriminālkodeksa 20.nodaļa “Noziegumi, kas rada draudus sabiedrībai” satur normas par personas atbildību par savas mantas vai citas personas mantas ar īpašnieka piekrišanu aizdedzināšanu maldināt uzņēmumu, kas apdrošina pret ugunsgrēku, pārkāpt kreditora tiesības saskaņā ar hipotēku vai ar citu līdzīgu prettiesisku mērķi (181.§ (2)). Tādas normas tiek paredzētas arī KL 178.pantā - par savas mantas tīšu iznīcināšanu, bojāšanu vai slēpšanu nolūkā saņemt apdrošināšanas atlīdzību, un par citas personas piespiešanu vai pierunāšanu iznīcināt, bojāt vai noslēpt apdrošinātu mantu vai citādu ietekmēšanu ar tādu pašu mērķi, ja to izdarījis mantas īpašnieks nolūkā saņemt apdrošinājuma summu.

Vācijas Kriminālkodeksa⁷² 27.nodaļas „Noziedzīga bojāšana” 303.§ nosaka atbildību tam, kurš prettiesiski sabojā vai iznīcina svešu mantu, un tam, kurš bez pilnvaras būtiski un

⁶⁸ Criminal Code of the Republic of Bulgaria (1968, amended 2017) [Bolgārijas Republikas Kriminālkodekss]. Pieejams:

https://www.legislationline.org/download/id/8395/file/Bulgaria_Criminal_Code_1968_am2017_ENG.pdf [aplūkots 10.10.2021.]

⁶⁹ Criminal Code of Denmark [Dānijas kriminālkodekss]. Pieejams: https://www.legislationline.org/download/id/6372/file/Denmark_Criminal_Code_am2005_en.pdf [aplūkots 10.10.2021.]

⁷⁰ Набиев Ф.Ф. Сравнительный анализ зарубежного законодательства об ответственности за умышленное уничтожение (повреждение) имущества. Вестник Уфимского юридического института МВД России, 2015, № 4, с. 108-112.

⁷¹ Criminal Code of the Kingdom of Spain [Spānijas Karalistes Kriminālkodekss]. Pieejams: https://www.legislationline.org/download/id/6443/file/Spain_CC_am2013_en.pdf [aplūkots 10.10.2021.]

⁷² German Criminal Code [Vācijas kriminālkodekss]. Pieejams: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2711 [aplūkots 10.10.2021.]

neatgriezeniski maina svešas mantas izskatu. Vācijas Kriminālkodeksa atsevišķā 305.§ noteikta atbildība par būvju - ēku, kuģu, tiltu, aizsprostu, izbūvēto ielu, dzelzceļu vai citu būvju, kas atrodas svešā īpašumā, prettiesisku pilnīgu vai daļēju sagraušanu, 305.a § - par svarīga darba aprīkojuma iznīcināšanu, 306.a§ - par svarīgu darba līdzekļu, kam ir būtiska nozīme būvei, iekārtai vai ražošanai, un par policijas vai bruņoto spēku transportlīdzekļa pilnīgu vai daļēju iznīcināšanu.⁷³

Visplašākais kvalificējošo pazīmju klāsts ir ietverts Austrijas Kriminālkodeksa⁷⁴ 126.§, saskaņā ar kuru nodarījums atzīstams par izdarītu pastiprinošos apstākļos, ja ar noziedzīga nodarījuma izdarīšanu nodarīts zaudējums, kas pārsniedz noteiktu vērtību, vai arī iznīcināti, bojāti, izķēmoti vai padarīti par nederīgiem likumā speciāli norādītie priekšmeti - kulta priekšmeti; apbedīšanas vietas un tur esošie priekšmeti; sabiedriska pieminekļa vai priekšmets, kas tiek aizsargāts kā pieminekļa; lietas ar vispāratzītu zinātnisku, folkloras, māksliniecisku vai vēsturisku vērtību, kuras atrodas vispārpieejamā kolekcijā vai sabiedriskā vietā; iekārtas un ierīces, kas kalpo sabiedriskajai drošībai, katastrofu novēršanai, iedzīvotāju nodrošināšanai ar ūdeni, apgaismojumu, siltumu vai enerģiju, sabiedriskajam transportam; aizsardzības līdzeklim, iekārtai vai ierīcei, kura kalpo aizsardzībai no kara briesmām.

Salīdzināmajos ārvalstu kriminālkodeksos par noziedzīgu nodarījumu pret īpašumu atzīta arī datu bojāšana, kas KL klasificēta kā nodarījums pret vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību,⁷⁵ 243.pantā nosakot atbildību gan par automatizētā datu apstrādes sistēmā esošās informācijas neatļautu grozīšanu, bojāšanu, iznīcināšanu, pasliktināšanu aizklāšanu, gan par apzināti nepatiesas informācijas ievadīšanu automatizētā datu apstrādes sistēmā, ja ar to radīts būtisks kaitējums. Panta otrajā daļā noteikta atbildība par automatizētas datu apstrādes sistēmas darbības apzinātu traucēšanu, ievadot, pārnesot, bojājot, izdzēšot, pasliktinot, izmainot vai aizklājot informāciju, ja ar to tiek bojāta vai iznīcināta aizsardzības sistēma un radīts būtisks kaitējums. Panta pirmajā un otrajā daļā ietvertās darbības tiek sodītas bargāk, ja: 1) tās izdarītas mantkārīgos nolūkos, 2) tās izraisījušas smagas sekas, 3) tās vērstas pret automatizētu datu apstrādes sistēmu, kas apstrādā informāciju, kura saistīta ar valsts politisko, ekonomisko, militāro, sociālo vai citu drošību, 4) tās izdarītas organizētā grupā. Savukārt saskaņā ar KL 244.pantu par sodāmām atzītas nelikumīgas darbības ar automatizētas datu apstrādes sistēmas resursu ietekmēšanas ierīcēm.

⁷³ Krastiņš U., Liholaja V., 2006, 178.lpp.

⁷⁴ Criminal Code of the Republic of Austria [Austrijas Republikas Kriminālkodekss]. Pieejams: https://www.legislationline.org/download/id/8548/file/Austria_CC_1974_am122019_de.pdf [aplūkots 10.10.2021.]

⁷⁵ Krastiņš U., Liholaja V., 2006, 176.lpp.

Vācijas Kriminālkodeksa 303.a§ noteikta atbildība par datu prettiesisku anulēšanu, iznīcināšanu, padarīšanu par nederīgiem vai izmainīšanu, bet Kriminālkodeksa 303.b§ šādas darbības apzīmētas kā datorsabotāža, ja ar to tiek traucēta tādu datu apstrāde, kuriem ir būtiska nozīme svešam uzņēmumam, svešai firmai vai valsts institūcijai. Šajā paragrāfā noteikta arī atbildība par datu nesēju vai iekārtu datu apstrādei iznīcināšanu, sabojāšanu un padarīšanu par nederīgām. Nodarījums tiek vajāts pēc cietušā iesnieguma, izņemot gadījumus, kad kriminālvajāšanas institūcijas uzskatīs par nepieciešamu oficiālu iejaukšanos sakarā ar īpašu sabiedrisko interesi. Saistībā ar apskatāmajiem noziedzīgajiem nodarījumiem jāmin arī Austrijas Kriminālkodeksa 126.c§, kurā paredzēta atbildība par tādu datorprogrammu, kas izveidotas vai adaptētas, lai izdarītu prettiesisku iejaukšanos datorsistēmā, pārkāptu sakaru noslēpumu, pārtvertu datus noziedzīgos nolūkos, sabojātu datus vai datorsistēmas darbošanās spējas, izmantošanu.

Līdzīgas datu bojāšanas objektīvās izpausmes minētas arī Austrijas Kriminālkodeksa 126.a§, nosakot atbildību ikvienam, kurš nodara kaitējumu citam cilvēkam ar to, ka izmaina, izdzēš vai citādā veidā padara par nederīgiem vai iznīcina automātiski uzturamus, apstrādātus, nododamus vai pārsūtāmus datus, kurus viņš nedrīkst lietot vispār vai lietot patstāvīgi. Arī šajā gadījumā sods ir bargāks atkarībā no tā, vai datiem nodarītais zaudējums pārsniedz 2000 vai 40 000 eiro. Saskaņā ar Kriminālkodeksa 126.b§ sodāms tas, kurš, ievadot vai nododot datus, smagi sabojā tādas datorsistēmas darbošanās spējas, kuru viņam nav tiesību lietot vai kuru viņš var lietot, bet ne viens pats.⁷⁶

Igaunijas Republikas Penitenciārais kodeksa⁷⁷ 2. apakšnodaļas „Kaitējuma nodarīšana” 203.pants „Mantas bojāšana un iznīcināšana” paredz atbildību par svešas mantas bojāšanu vai iznīcināšanu, kas nodarījis būtisku kaitējumu, 204.pants „Kultūras pieminekļa, arhīva dokumenta, muzeja priekšmeta un muzeja krājuma bojāšana un iznīcināšana” arī paredz atbildību par šo mantu bojāšanu vai iznīcināšanu, kas nodarījis būtisku kaitējumu. 218.pants. „Mantiskā vainīga darbība, kas vērsta pret mazvērtīgiem priekšmetiem un maznozīmīgām īpašuma tiesībām” paredz atbildību par mantisku nodarījumu, kas vērsts pret mazvērtīgu lietu vai maznozīmīgām īpašuma tiesībām, izņemot nelikumīgu piekļuvi datorsistēmai, iejaukšanos datora datus, datorsistēmas darbības traucēšanu, datornozieguma sagatavošanu, laupīšanu, izspiešanu un lietas neatļauta izmantošana, pielietojot vardarbību, kā arī šaujamočū, municijas, sprāgstvielu, radioaktīvā starojuma avotu, narkotisko vai psihotropo vielu vai to

⁷⁶ Krastiņš U., Liholaja V., 2006, 177.lpp.

⁷⁷ Пенитенциарный кодекс Эстонской Республики [Igaunijas Republikas Penitenciārais kodekss]. Pieejams: <https://www.juristaitab.ee/sites/www.juristaitab.ee/files/elfinder/ru-seadused/%D0%9F%D0%95%D0%9D%D0%98%D0%A2%D0%95%D0%9D%D0%A6%D0%98%D0%90%D0%A0%D0%9D%D0%AB%D0%99%20%D0%9A%D0%9E%D0%94%D0%95%D0%9A%D0%A1%2031.05.2021.pdf> [aplūkots 10.10.2021.]

prekursoru, priekšmetu ar lielu zinātnisku, kultūrvēsturisku vērtību zādzības, vai sistemātiski izdarītas zādzības.

Par mazvērtīgu lietu un maznozīmīgām īpašuma tiesībām 218.panta pirmās daļas izpratnē uzskatāma lieta vai tiesības, kuru vērtība naudas izteiksmē nepārsniedz divdesmit minimālās dienas likmes, vai nodarīta bojāšana nav nodarījusi būtisku kaitējumu.

Autors secina, ka vairākās valstīs tīša svešas mantas iznīcināšana vai bojāšana ir izcelta atsevišķās nodaļās vai sadaļās. Kā jau bija teikts, tādā veidā tika apvienotas normas, kas paredz atbildību par dažāda juridiskā rakstura noziedzīgiem nodarījumiem. Vācijas Kriminālkodeksa 303.§ nosaka atbildību tam, kurš bez pilnvaras būtiski un neatgriezeniski maina svešas mantas izskatu, ko var pielīdzināt svešas mantas bojāšanai.

3. MANTAS TĪŠAS IZNĪCINĀŠANAS UN BOJĀŠANAS KRIMINĀLLIKUMA 185.PANTA IZPRATNĒ KVALIFIKĀCIJAS PROBLEMĀTIKA

Runājot par mantas tīšas iznīcināšanas un bojāšanas KL 185.panta izpratnē kvalifikācijas problemātiku, prof. V. Liholaja uzver, ka, „lai novērstu kļūdas un nepilnības un nodrošinātu likuma priekšrakstiem, tiesību doktrīnai un judikatūrai atbilstošu svešas mantas iznīcināšanas un bojāšanas juridisko izvērtējumu, procesa virzītājiem strikti jāievēro KL 1.panta pirmajā daļā noteiktais, ka pie kriminālatbildības saucama un sodāma tikai tāda persona, kura ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tas ir, kura ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarījusi šajā likumā paredzētu nodarījumu, kuram ir visas noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvās un subjektīvās pazīmes. Noziedzīga nodarījuma sastāvu veido četri elementi – objekts, objektīvā puse, subjekts un subjektīvā puse, un saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 124. pantu kriminālprocesā pierādāma noziedzīga nodarījuma sastāva esamība vai neesamība”.⁷⁸

Prof. U. Krastiņš norāda, ka tiesu praksē ir gadījumi, kad apsūdzētie saukti pie kriminālatbildības par mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu, šo noziedzīgo nodarījumu izdarījuši saistībā ar mantas slepenu nolaupīšanu (zādzību), iekļūstot mājoklī, citā telpā, glabātavā. Šajos gadījumos galvenokārt tiek bojātas ieejas durvis un to slēdzenes, izsisti durvju un logu stikli, kas pamatoti tiek kvalificēti kā KL 175. panta trešajā daļā un 185. panta attiecīgajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu kopība. Tas atbilst krimināltiesību teorijā⁷⁹ un tiesu praksē nostiprinātajam atzinumam, ka noziedzīgu nodarījumu kopība veidojama tad, ja svešas mantas nolaupīšana ir saistīta ar citas svešas mantas tīšu vai neuzmanīgu iznīcināšanu vai bojāšanu,⁸⁰ kad tiek izdarīti divi patstāvīgi noziedzīgi nodarījumi, kam ir atšķirīgs priekšmets un objektīvās izpausmes.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma 2001.gada 14.decembra lēmuma nr.1 tika norādīts, ka jāievēro, ka noziegumu sagatavojošās noziedzīgās darbības, nozieguma izdarīšanas rīku vai līdzekļu prettiesiska iegūšana nozieguma izdarīšanai, vai citāda labvēlīgu apstākļu radīšana, kas satur cita noziedzīga nodarījuma pazīmes, ir patstāvīgi noziedzīgi

⁷⁸ Liholaja V. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta „Tiesu prakse krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu”. Rīga, 2014. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Mantas%20iznicinasana.doc [aplūkots 02.10.2021.]

⁷⁹ Krastiņš, U. Mantisku nodarījumu teorētiski praktiski kvalifikācijas jautājumi. Grām.: Krastiņš, U. Krimināltiesību teorija un prakse: viedokļi, problēmas un risinājumi 1998-2008. Rīga : Latvijas Vēstnesis, 2009, 310.-313. lpp.

⁸⁰ Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu: Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma 2001. gada 14. decembra lēmuma nr.1 1.9. punkts. Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma lēmumu krājums. Rīga : Latvijas Policijas akadēmija, 2002, 69. lpp.

nodarījumi un tie kopumā neveido atsevišķu (vienotu) noziedzīgu nodarījumu. Tādi noziedzīgi nodarījumi jākvalificē atbilstoši noziedzīgu nodarījumu reālās kopības noteikumiem, ja tie nav izdarītā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīme. Piemēram, lai zādzības nolūkā iekļūtu noliktavā un varētu iznest vai izvest nolaupīto, tiek iznīcināta vai bojāta cita manta, tādā veidā sekmējot zādzības izdarīšanu, un pēc tam zādzība arī tiek īstenota, izdarītais jākvalificē kā svešas mantas zādzība, kas izdarīta no glabātavas (KL 175. panta trešā daļa), un svešas mantas iznīcināšana vai bojāšana (KL 185. panta pirmā daļa).⁸¹

Savukart prof. V. Liholaja atzīmē: „Tajā pašā laikā par kļūdainu atzīstama noziedzīgu nodarījumu kopības veidošana gadījumos, kad mantas nolaupīšana un iznīcināšana vai bojāšana attiecināma uz vienu un to pašu priekšmetu un ir saistīta ar šīs mantas nolaupīšanu vai tās nolaupīšanas mēģinājumu”.⁸²

Kā piemēru V. Liholaja minēja Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2012. gada 18. oktobra spriedumu krimināllietā Nr. 11092032311. Saskaņā ar šo spriedumu Z. M. un M. M. atzīti par vainīgiem KL 175. panta otrajā daļā un 185. panta pirmajā daļā paredzēto noziegumu izdarīšanā. Tiesa atzina par pierādītu, ka apsūdzētie, vienojušies par krāsainā metāla – tramvaja kontaktvadu zādzību, pārgriezta tramvaja kontaktvadu trīs posmus, katru Ls 196,85 vērtībā, tādā veidā sabojājot tramvaja kontaktvadus Ls 590,55 vērtībā, kā dēļ tika pārtraukta tramvaja kustība. Vienu no nogrieztajiem kontaktvadu posmiem apsūdzētie aiznesa no nozieguma izdarīšanas vietas un noslēpa, pēc tam, sagatavojot aiznešanai vēl vienu kontaktvadu posmu, tika aizturēti. V. Liholaja tā komentē šo spriedumu: „Kā redzams no apsūdzības, noziedzīgā nodarījuma priekšmets kā mantas nolaupīšanas, tā mantas bojāšanas gadījumā ir viens un tas pats – tramvaja kontaktvadi, sakrīt arī nolaupīšanai sagatavotā un sabojātā vērtība – Ls 599,55, kas izriet no tiesas konstatētā, ka kontaktvadi tika nogriezti zādzības nolūkā, un ka apsūdzētie izdarīja viena posma Ls 196,85 vērtībā zādzību un divu posmu Ls 393,70 vērtībā zādzības mēģinājumu”.⁸³

Jānorāda, ka noziedzīgo nodarījumu kopību neveidos nolaupītās mantas iznīcināšana vai bojāšana, jo nodarījumā nav KL 185. pantā paredzētā nozieguma sastāva. Prof. U. Krastiņš norāda, ka mantas nolaupīšana jau ir pabeigta un, prettiesiski paņemot konkrēto mantu, mantas īpašnieka vai tās likumīgā valdītāja mantiskajam interesēm jau nodarīts kaitējums.

⁸¹ Krastiņš U. Komplicēta vienota noziedzīga nodarījuma teorētiskie aspekti. Administratīvā un kriminālā justīcija, 2017, nr.3 (80), 24.-31.lpp.

⁸² Liholaja V. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta „Tiesu prakse krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu”. Rīga, 2014. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Mantas%20iznicinasana.doc [aplūkots 02.10.2021.]

⁸³ Liholaja V. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta „Tiesu prakse krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu”. Rīga, 2014. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Mantas%20iznicinasana.doc [aplūkots 02.10.2021.]

Līdz ar to, iznīcinot vai sabojājot nolaupīto priekšmetu, „vainīgais mantas īpašniekam vai valdītājam jau vairs nevar otrreiz nodarīt tādu pašu zaudējumu, vēršoties pret to pašu priekšmetu un apdraudot tās pašas īpašuma tiesības uz šo priekšmetu. [...] Vainīgā tālākas darbības ar nolaupīto mantu neatkarīgi no tās izmantošanas veida pēc saviem ieskatiem atsevišķi nav jākvalificē.”⁸⁴

Norobežojot mantas iznīcināšanu vai bojāšanu no mantas nolaupīšanas, kvalificējot nodarījumu, jāvadās pēc šādiem nosacījumiem attiecībā uz KL 185.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma priekšmetu:

- ja svešas mantas nolaupīšana ir saistīta ar citas svešas mantas tīšu vai neuzmanīgu iznīcināšanu vai bojāšanu, nodarījums kvalificējams kā mantas nolaupīšanas un mantas iznīcināšanas vai bojāšanas kopība, kad tie izdarīti divi patstāvīgi noziedzīgi nodarījumi, kam ir atšķirīgs priekšmets un objektīvās izpausmes;
- ja nolaupīšana un iznīcināšana vai bojāšana vērsta pret vienu un to pašu priekšmetu, tad nevar vienlaikus iestāties kriminālatbildība par šā priekšmeta nolaupīšanu un tā paša priekšmeta iznīcināšanu vai bojāšanu, jo šādā gadījumā nav mantas bojāšanas vai iznīcināšanas sastāva objektīvā puses.

Noziedzīgu nodarījumu kopību neveidos mantas iznīcināšana vai bojāšana pēc tās nolaupīšanas un nodarījumā nav Krimināllikuma 185.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva, jo ar izdarīto mantas nolaupīšanu mantas īpašnieka vai likumīgā valdītāja mantiskajām interesēm jau nodarīts kaitējums. Iznīcinot vai bojājot nolaupīto mantu, vainīgais, vēršoties pret to pašu priekšmetu un apdraudot tās pašas īpašuma intereses, mantas īpašniekam vai valdītājam nevar otrreiz nodarīt tādu pašu zaudējumu.⁸⁵

Norobežojot KL 185. un 186.pantā ietverto mantas iznīcināšanu un bojāšanu, kā arī vispār lemjot par apsūdzētās personas vainīgumu, var būt nozīme nodoma veida pareizai konstatēšanai. To var redzēt no Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2009.gada 20.janvāra lēmuma lietā nr. SKK-030/2009, krimināllieta Nr. 11370025707,⁸⁶ ar kuru apmierināts prokurora kasācijas protests un lieta nosūtīta apelācijas instances tiesai jaunai iztiesāšanai.

Ar Aizkraukles rajona tiesas 2008.gada 5.jūnija spriedumu A. L. atzīts par vainīgu KL 185.panta pirmajā daļā paredzētā nozieguma izdarīšanā, proti, ka viņš nevarot izbraukt no

⁸⁴ Krastiņš, U. 2009, 312.-313. lpp.

⁸⁵ Liholaja V. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta „Tiesu prakse krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu”. Rīga, 2014. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Mantas%20iznicinasana.doc [aplūkots 02.10.2021.]

⁸⁶ Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2009. gada 20. janvāra lēmums lietā nr. SKK-030/2009, krimināllieta Nr. 11370025707. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/4020> [aplūkots 02.10.2021.]

stāvvietas, jo viņa automašīnai priekšā bijusi novietota I. R. piederošā automašīna, dūsmās, ka automašīnas īpašnieks nenāk un nepabrauc ar savu automašīnu malā, tīši ar dūri vienu reizi iesitis pa I. R. piederošās automašīnas labās puses priekšējo spārnu, to sabojājot un tā nodarot I. R. materiālo kaitējumu Ls 117 apmērā.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar apsūdzētā aizstāvja apelācijas sūdzību, kurā tika lūgts atcelt pirmās instances tiesas spriedumu un apsūdzēto attaisnot, jo lietā pastāv reālas šaubas par apsūdzētā vainu, Zemgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija ar 2008.gada 27.novembra spriedumu Aizkraukles rajona tiesas spriedumu atcēla pilnībā, atzīstot A. L. par nevainīgu apsūdzībā saskaņā ar KL 185.panta pirmo daļu un attaisnojot.

Apelācijas instances tiesa atzina, ka apsūdzētā nodarījumā nav KL 185. panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektīvās puses, bet gan konstatējama noziedzīga pašpaļāvība, jo apsūdzētais, tīši sitot un sperot pa cietušā automašīnu, apzinājās, ka šāda nodarījuma rezultātā vispār sekas var iestāties, taču vieglprātīgi paļāvās, ka konkrētajā gadījumā tās neiestāsies, kas neveido arī KL 186.pantā ietverto noziedzīgo nodarījumu.

Krimināllietu departaments nepiekrita apelācijas instances tiesas spriedumā paustajam secinājumam, ka apsūdzētais sitienu pa automašīnu izdarīja tīši, bet ne ar nolūku radīt iespaidumu, sabojājot automašīnu, līdz ar ko pret sekām esot konstatējama neuzmanība jeb noziedzīga pašpaļāvība. Kasācijas instance tiesa pēc noziedzīgas pašpaļāvības un netieša nodoma, kā arī tā intelektuālā un gribas moments satura analīzes secināja, ka „no A. L. celtās apsūdzības, pirmās instances tiesā un apelācijas instances tiesā konstatētā un lietas materiāliem kopumā ir redzams, ka apsūdzētais apzināti pieļāva kaitīgo seku iestāšanos, jo dusmu vadīts veica tīšas darbības ar mērķi panākt saimnieka ierašanos pie automašīnas un kaitīgo seku iestāšanās apsūdzētajam ir bijusi vienaldzīga”, kas raksturo netiešu nodomu.⁸⁷

Nodoma veida, noziedzīga nodarījuma izdarīšanas motīva noskaidrošana ir būtiska arī tādēļ, ka atsevišķi noziedzīgi mantas iznīcināšanas un bojāšanas gadījumi ir paredzēti arī citās Krimināllikuma normās. Viens no tādiem ir KL 93.pants, kurā paredzēta atbildība par valsts simbolu zaimošanu, tostarp arī par valsts karoga iznīcināšanu.⁸⁸

Atbilstoši KL 185.panta otrajā daļā norādītajam, mantas tīšas iznīcināšanas vai bojāšanas gadījumā vainīgās personas attieksme pret tā rezultātā iestājušos nāvi vai izraisītajām citām smagām sekām, proti, kaitējumu cietušā veselībai, var izpausties tikai kā neuzmanība. Konstatējot, ka vainīgais tādējādi vēlējies nodarīt kaitējumu personas dzīvībai

⁸⁷ Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2009. gada 20. janvāra lēmums lietā nr. SKK-030/2009, krimināllieta Nr. 11370025707. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/4020> [aplūkots 02.10.2021.]

⁸⁸ Liholaja V. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta „Tiesu prakse krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu”. Rīga, 2014. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Mantas%20iznicinasana.doc [aplūkots 02.10.2021.]

vai veselībai, tādas sekas apzināti pieļāvis vai bijis vienaldzīgs pret to iestāšanos, nodarījums kvalificējams kā tīšs noziedzīgs nodarījums pret dzīvību vai veselību.⁸⁹

KL 185.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse arī ir būtiskā, norobežojot KL 185. un 186.pantā paredzēto mantas iznīcināšanu un bojāšanu.

KL185.pantā ietvertā norāde uz svešas mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu nozīmē, ka, atbilstoši KL 9.panta otrajā un trešajā daļā noteiktajam, vainīgais apzinās savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu, paredz nodarījuma kaitīgās sekas un vēlas to iestāšanos (tiešs nodoms) vai, kaut arī sekas nav vēlējies, tomēr apzināti pieļāvis to iestāšanos (netiešs nodoms). Netiešam nodomam var būt raksturīga arī vienaldzīga attieksme pret kaitīgo seku iestāšanos.

Apsūdzībā ietverama norāde uz nodoma veidu, nemaz jau nerunājot par nodoma intelektuālo un gribas momentu, jo nodoma veida pareizai konstatēšanai var būt nozīme, norobežojot Krimināllikuma 185. un 186.pantā paredzēto mantas iznīcināšanu un bojāšanu, ņemot vērā, ka netiešs nodoms un noziedzīga pašpaļāvība galvenokārt atšķiras pēc gribas momenta jeb personas psihiskās attieksmes pret kaitīgajām sekām, kā arī vispār lemjot par apsūdzētā vainīgumu. Turklāt tiešs nodoms liecina par lielāku kaitīguma pakāpi.⁹⁰

KL 185.pantā motīvs un mērķis (nolūks) nav norādīts kā obligāta noziedzīga nodarījuma sastāva pazīme, un tās personas motīvi, kura tīši, ar tiešu nodomu iznīcina vai bojā svešu mantu, var būt dažādi. Motīvs, ciktāl tas ir noskaidrojams, ietverams apsūdzībā, jo tas var attiekties uz vainīgās personas atbildības pakāpi, to ņem vērā, nosakot sodu. Nodoma veids, noziedzīga nodarījuma izdarīšanas motīva noskaidrošana ir būtiska, jo atsevišķi noziedzīgi mantas iznīcināšanas un bojāšanas gadījumi ir paredzēti arī citās KL normās⁹¹ (piemēram: KL 75., 79., 79.¹, 93.pantā).

V. Liholaja norāda: „Lai inkriminētu mantas iznīcināšanu vai bojāšanu vispārbīstamā veidā, jākonstatē, ka: 1) noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā izmantots rīks, līdzeklis, paņēmiens, kas pats par sevi apdraud personas dzīvības vai veselības saglabāšanas interesi, var nodarīt lielu kaitējumu vienas vai vairāku personu mantiskajām interesēm, apdraudēt dabas vidi un citas ar likumu aizsargātās intereses; 2) šāda rīka, līdzekļa, paņēmiena izmantošana konkrētajā gadījumā var reāli apdraudēt minētās intereses; 3) vainīgais apzinājies, ka lieto tādu mantas iznīcināšanas vai bojāšanas veidu, kas rada ne tikai reālus

⁸⁹ Liholaja V. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta „Tiesu prakse krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu”. Rīga, 2014. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Mantas%20iznicinasana.doc [aplūkots 02.10.2021.]

⁹⁰ Ibid

⁹¹ Ibid

draudus konkrētas personas mantiskajām interesēm, bet apdraud arī citas ar likumu aizsargātās intereses”.⁹²

Vainīgā psihiskā attieksme pret cilvēka nāvi un citām smagām sekām, kas izpaužas kā kaitējums personas (personu) veselībai, var izpausties tikai kā neuzmanība. Konstatējot, ka vainīgais, iznīcinot vai bojājot svešu mantu, vēlēties nodarīt kaitējumu personas dzīvībai vai veselībai, tādas sekas apzināti pieļāvis vai bijis vienaldzīgs pret to iestāšanos, nodarījums kvalificējams kā tīšs noziedzīgs nodarījums pret dzīvību vai veselību.⁹³

KL 185.panta otrajā daļā nav paredzēta noziedzīga nodarījuma kvalificējoša pazīme – izdarīšana personu grupā, personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās vai organizētā grupā. Ja svešas mantas iznīcināšanā un/vai bojāšanā piedalās vairākas personas, katrai personai ir jāatbild par tām darbībām, kuras viņa ir izdarījusi. Turklāt jāņem vērā, ka, atbilstoši KL 21.pantā noteiktajam, atbildība par organizētā grupā izdarītu noziedzīgu nodarījumu iestājas tikai Krimināllikuma Sevišķajā daļā paredzētajos gadījumos.

Konstatējot mantas iznīcināšanas vai bojāšanas izdarīšanu dalībā, tas saskaņā ar KL 48.panta pirmās daļas 2.punktu var tikt atzīts par atbildību pastiprinošu apstākli. Šajā gadījumā jāievēro judikatūrā paustais, ka tad, ja izvirzītajā apsūdzībā un tiesas spriedumā tiek norādīta konkrēta persona, ar kuru grupā izdarīts noziedzīgs nodarījums un kura netiek saukta pie atbildības konkrētajā kriminālprocesā, lietā jābūt arī spriedumam par šīs personas atzīšanu par vainīgu attiecīgā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā.⁹⁴

Tātad, problēmas, kas saistītas ar mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu Krimināllikuma 185.panta izpratnē, ir šādas:

- Noziedzīgu nodarījumu kopības veidošanas kļūdaina atzīšana gadījumos, kad mantas nolaupīšana un iznīcināšana vai bojāšana attiecināma uz vienu un to pašu priekšmetu un ir saistīta ar šīs mantas nolaupīšanu vai tās nolaupīšanas mēģinājumu. Ja nolaupīšana un iznīcināšana vai bojāšana vērsta pret vienu un to pašu priekšmetu, tad nevar vienlaikus iestāties kriminālatbildība par šā priekšmeta nolaupīšanu un tā paša priekšmeta iznīcināšanu vai bojāšanu, jo šādā gadījumā nav mantas bojāšanas vai iznīcināšanas sastāva objektīvā puses.
- Norobežojot KL 185. un 186.pantā ietverto mantas iznīcināšanu un bojāšanu, kā arī vispār lemjot par apsūdzētās personas vainīgumu, var būt nozīme nodoma veida pareizai konstatēšanai. Nodoma veida, noziedzīga nodarījuma izdarīšanas motīva

⁹² Liholaja V. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta „Tiesu prakse krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu”. Rīga, 2014. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Mantas%20iznicinasana.doc [aplūkots 02.10.2021.]

⁹³ Ibid

⁹⁴ Ibid

noskaidrošana ir būtiska arī tādēļ, ka atsevišķi noziedzīgi mantas iznīcināšanas un bojāšanas gadījumi ir paredzēti arī citās Krimināllikuma normās.

- Vainīgā psihiskā attieksme pret cilvēka nāvi un citām smagām sekām, kas izpaužas kā kaitējums personas (personu) veselībai, var izpausties tikai kā neuzmanība. Konstatējot, ka vainīgais, iznīcinot vai bojājot svešu mantu, vēlēties nodarīt kaitējumu personas dzīvībai vai veselībai, tādas sekas apzināti pieļāvis vai bijis vienaldzīgs pret to iestāšanos, nodarījums kvalificējams kā tīšs noziedzīgs nodarījums pret dzīvību vai veselību.

KOPSAVILKUMS

Bakalaura darba „Mantas tīša iznīcināšana un bojāšana Krimināllikuma 185.panta izpratnē” mērķis, izpētot mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu, izvirzīt priekšlikumus tās tiesiskā regulējuma un praktiskās piemērošanas pilnveidei – tika sasniegts.

Pamatojoties uz bakalaura darba ietvaros veikto normatīvo aktu, tiesību doktrīnas un tiesu prakses analīzi, autors izsaka secinājumus un izvirza priekšlikumus konstatēto problēmu risināšanai.

1. KL 185.panta pirmās daļas dispozīcijas formulējums ir pietiekami skaidrs un neprasa grozījumus. Savukārt problēmas izraisa daļas pareizā izpratnē un praktiskā piemērošana. Autora ieteikums ir ievērot Augstākās tiesas „Tiesu praksē krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu”, spriedumos un lēmumos paustās atziņas par mantas tīšas iznīcināšanas vai bojāšanas no mantas nolaušanās norobežojumu, par mantas tīšas iznīcināšanas vai bojāšanas subjektīvo pusi.
2. KL 185.pantā izmantoti jēdzieni “bojāšana” un „iznīcināšana”. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2018.gada 6.septembra lēmumā lietā Nr.11290030816, SKK – 194/2018 tika norādīts, ka “Krimināllikuma 185.panta pirmajā daļā paredzēta atbildība par diviem dažādiem darbības vai bezdarbības veidiem – svešas mantas tīšu iznīcināšanu un svešas mantas tīšu bojāšanu. Par pierādītu atzītā noziedzīgā nodarījuma aprakstā jānorāda, vai manta ir sabojāta vai iznīcināta. Par pretrunīgu atzīstams tāds par pierādītu atzītā noziedzīgā nodarījuma apraksts, kurā norādīts, ka manta ir sabojāta, vienlaikus norādot pazīmes, kas raksturo mantas iznīcināšanu.” Ievērojot, ka nodarījuma kvalifikācijā ir būtiski noteikt, vai manta ir bojāta vai pilnībā iznīcināta, būtu vēlams papildināt likumu “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” ar jēdzienu “bojāšana” un „iznīcināšana” legālo definīciju.

Autors piedāvā papildināt likumu “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” ar 24.³ pantu šādā redakcijā: “Mantas bojāšana ir tāds tai nodarīts kaitējums, kura rezultātā mantas lietošanas vērtība samazinājusies tādā mērā, ka to vairs nevar pilnvērtīgi izmantot pēc mantas nozīmes bez atbilstoša remonta, izlabošanas, atjaunošanas, izārstēšanas u.c., lai atjaunotu tās derīgās īpašības. Mantas iznīcināšana ir tāds tai nodarīts kaitējums, kura rezultātā tā kļuvusi pilnīgi nederīga, sakarā ar to zaudējusi savu lietošanas vērtību, un līdz ar to mantu vairs nav iespējams izmantot pēc tās nozīmes”.

3. KL 185.panta otrajā daļā izmantots jēdziens “vispārbīstams veids” un nosaukti dažādi mantas iznīcināšanas veidi un līdzekļi – dedzināšana, appludināšana, spridzināšana utt. Pēc autora viedokļa, šāds definējums nav pilnīgs un nepārprotams,

jo, piemēram, dedzināšana ne vienmēr ir vispārbīstamā veida, raugoties no noziedzīgā nodarījuma sabiedriskās bīstamības viedokļa. KL lieto jēdzienu „vispārbīstams veids” arī citos pantos (piemēram: KL 123, 186.pants). Ievērojot minēto, autors uzskata, ka būtu nepieciešams sniegt jēdziena “vispārbīstams veids” legālo definīciju.

Autors piedāvā papildināt likumu “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” ar 24.⁴ pantu šādā redakcijā: “Ar vispārbīstamu noziedzīga nodarījuma izdarīšanas veidu jāsaprot tādi rīki, līdzekļi, paņēmieni, kuru izmantošana var apdraudēt cilvēku dzīvību un veselību, lielas materiālas vērtības, apkārtējo vidi”.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Literatūra:

1. Krastiņš U. Komplicēta vienota noziedzīga nodarījuma teorētiskie aspekti. Administratīvā un kriminālā justīcija, 2017, nr.3 (80), 24.-31.lpp.
2. Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (IX-XVII nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016.
3. Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII² nodaļa). Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021.
4. Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII¹ nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015.
5. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008.
6. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības: Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu Namu Agentūra, 2006.
7. Krastiņš, U. Mantisku nodarījumu teorētiski praktiski kvalifikācijas jautājumi. Grām.: Krastiņš, U. Krimināltiesību teorija un prakse: viedokļi, problēmas un risinājumi 1998-2008. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 310.-313. lpp.
8. Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014.
9. Krastiņš U. Vērtējuma jēdzieni Krimināllikuma normās. Jurista Vārds, 2012, nr.24.
10. Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Informācijas centra Kriminālā statistika. Pieejams: <https://www.ic.iem.gov.lv/lv/kriminala-statistika> [aplūkots 02.10.2021.]
11. Liholaja V., Bērziņa B., Mekons K., Rupeiks J., Zalužinska L. Pētījums „Krimināltiesības – attīstības tendences Eiropas un nacionālajās tiesībās, attiecības starp I un III pīlāru, ieviešanas metožu labākā prakse”. Rīga, 2009. Pieejams: http://petijumi.mk.gov.lv/sites/default/files/file/TM_Kriminalties_att_tendences_Eir_u_n_nac_tiesibas_att_starp_I-II_pilaru.doc [aplūkots 10.11.2021.]
12. Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija. Palīglīdzeklis krimināltiesību normu piemērotājiem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020.
13. Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 20.1pp.
14. Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: SIA “Biznesa augstskola Turība”, 2006.
15. Mežulis D. Krimināltiesības shēmās. Sevišķā daļa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001.

16. Mincs P. Krimināltiesību kurss. Vispārīgā daļa. Ar U.Krastiņa komentāriem. Rīga: TNA, 2005.
17. Walsh A., Hemmens C. Introduction to Criminology. A Text/reader. Los Angeles: Sage, 2006.
18. Набиев Ф.Ф. Сравнительный анализ зарубежного законодательства об ответственности за умышленное уничтожение (повреждение) имущества. Вестник Уфимского юридического института МВД России, 2015, № 4, с. 108-112.
19. Черноусова А.В. Уголовная ответственность за уничтожение или повреждение имущества по Уголовному уложению 1903 г. Вестник Томского государственного университета, 2015, № 401, с. 249–253.

Normatīvie akti:

20. Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [04.10.2018. red.]
21. Kriminālprocesa likums: LV likums. Pieņemts 21.04.2005. [07.10.2021. red.]
22. Likums „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”: LV likums. Pieņemts 15.10.1998. [29.04.2021. red.]
23. Krimināllikums: LV likums. Pieņemts 17.06.1998. [06.07.2021. red.]
24. Latvijas kriminālkodekss: LV likums. Pieņemts: 06.01.1961. [30.04.1998. red.] Zaudējis spēku 01.04.1999.
25. Sodu likums. Ar pārgrozījumiem un papildinājumiem līdz 1940.g. 17.jūnijam. Rīga: Tieslietu ģenerāldirekcija, 1942.
26. 1933.gada 24.aprīļa Sodu likums: ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem /sast. Pauls Mincs, Herberts Ehlerss, Pēteris Jakobi, Jānis Lauva. Neoficiāls izdevums. Rīga : [b. i.], 1934.
27. 1903.gada 22.marta Sodu likumi. Tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā. 3.izdevums. Rīga: [b.i.], 1930.
28. Criminal Code of Denmark [Dānijas kriminālkodekss]. Pieejams: https://www.legislationline.org/download/id/6372/file/Denmark_Criminal_Code_am2005_en.pdf [aplūkots 10.10.2021.]
29. Criminal Code of the Kingdom of Spain [Spānijas Karalistes Kriminālkodekss]. Pieejams: https://www.legislationline.org/download/id/6443/file/Spain_CC_am2013_en.pdf [aplūkots 10.10.2021.]

30. Criminal Code of the Republic of Austria [Austrijas Republikas Kriminālkodekss].
Pieejams:
https://www.legislationline.org/download/id/8548/file/Austria_CC_1974_am122019_de.pdf [aplūkots 10.10.2021.]
31. Criminal Code of the Republic of Bulgaria [Bulgārijas Republikas Kriminālkodekss].
Pieejams:
https://www.legislationline.org/download/id/8395/file/Bulgaria_Criminal_Code_1968_am2017_ENG.pdf [aplūkots 10.10.2021.]
32. German Criminal Code [Vācijas kriminālkodekss]. Pieejams: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2711 [aplūkots 10.10.2021.]
33. Пенитенциарный кодекс Эстонской Республики [Igaunijas Republikas Penitenciārais kodekss]. Pieejams:
<https://www.juristaitab.ee/sites/www.juristaitab.ee/files/elfinder/ru-seadused/%D0%9F%D0%95%D0%9D%D0%98%D0%A2%D0%95%D0%9D%D0%A6%D0%98%D0%90%D0%A0%D0%9D%D0%AB%D0%99%20%D0%9A%D0%9E%D0%94%D0%95%D0%9A%D0%A1%2031.05.2021.pdf> [aplūkots 10.10.2021.]

Tiesu prakse:

34. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2018.gada 6.septembra lēmums lietā Nr.11290030816, SKK – 194/2018. ECLI:LV:AT:2018:0906.11290030816.2.L Pieejams:
<https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5624> [aplūkots 03.11.2021.]
35. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2018.gada 07.augusta lēmums nr. SKK-408/2018 (11903026617). ECLI:LV:AT:2018:0807.11903026617.4.L Pieejams:
<https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5608> [aplūkots 02.10.2021.]
36. Liholaja V. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta „Tiesu prakse krimināllietās par mantas iznīcināšanu un bojāšanu”. Rīga, 2014. Pieejams:
http://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Mantas%20iznicinasana.doc [aplūkots 02.10.2021.]
37. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2013.gada 23.oktobra lēmums lietā SKK-0440-13 (Krimināllietas Ns.11300058511, Nr.11370076211). Pieejams:
<https://www.tiesas.lv › nolemumi › pdf> [aplūkots 02.11.2021.]
38. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2011.gada 20.aprīļa lēmums lietā nr.SKK-194/2011. Pieejams:
<https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3909> [aplūkots 02.11.2021.]

39. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Kriminālietu departamenta 2010.gada 15.decembra lēmums lietā SKK – 600/2010 (Kriminālieta Nr. 11280046607).
Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2010> [aplūkots 02.11.2021.]
40. Augstākās tiesas Senāta Kriminālietu departamenta 2009.gada 20.janvāra lēmums lietā nr. SKK-030/2009, kriminālieta Nr. 11370025707. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/4020> [aplūkots 02.10.2021.]
41. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2008.gada 27.novembra lēmums lietā SKK-505/2008 (Kriminālieta Nr.11095177806). Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2008> [aplūkots 06.11.2021.]
42. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Kriminālietu departamenta 2007.gada 24.aprīļa lēmums Lietā SKK - 224/2007 (Kriminālieta 11260123704). Pieejams: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/kriminallietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2007> [aplūkots 06.11.2021.]
43. Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu: Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma 2001.gada 14.decembra lēmums nr.1. Grām.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma lēmumu krājums. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 2002..
44. Zemgales rajona tiesas Ogrē 2021.gada 27.oktobra spriedums. Lietas arhīva nr. K73-0222-21/39 ECLI:LV:ZRT:2021:1027.11310065118.4.S
45. Zemgales rajona tiesas Jēkabpilī 2021.gada 12.oktobra spriedums. Kriminālieta nr. 11210029221 Lietvedības Nr. K73-1723-21/36 ECLI:LV:ZRT:2021:1012.11210029221.2.S
46. Zemgales rajona tiesas Jēkabpilī 2021.gada 4.oktobra spriedums Kriminālieta Nr. 13800027320 Lietvedības nr. K73-1580-21/33 ECLI:LV:ZRT:2021:1004.13800027320.1.S
47. Vidzemes rajona tiesas Valmierā 2021.gada 17.septembra spriedums Lietas nr. 11140025220 K71-0451-21/15
48. Vidzemes rajona tiesas Madonā 2021.gada 2.septembra spriedums. Lietas arhīva nr. K71-0693-21/11. ECLI:LV:VRT:2021:0902.11300013221.1.S
49. Rēzeknes tiesas Balvos 2021.gada 16.augusta spriedums Lietas arhīva nr. K26-0037-21 ECLI:LV:REZT:2021:0816.11331083118.1.S

50. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2021.gada 11.augusta spriedums Lietas arhīva nr. K29-0858-21/14 ECLI:LV:RLPT:2021:0811.11089016917.1.S
51. Vidzemes rajona tiesas Cēsīs 2021.gada 8.jūnija spriedums. Lietas arhīva nr. K71-0113-21/24. Lieta Nr. 11280002718 K71-0113-21/24 ECLI:LV:VRT:2021:0608.11280002718.3.S
52. Zemgales rajona tiesas Aizkrauklē 2021.gada 1.marta spriedums. Lieta Nr.11370061519 Lietas arhīva nr. K73-0876-21/18. ECLI:LV:ZRT:2021:0301.11370061519.2.S